رسول اللهﷺ وفرمایل

لیکوال: مولانا وحیدالدین خان

ژباړه: رحمت شاه فراز

کابل؛ ۱۴۰۴ل

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

کتاب پېژندنه:

کتاب: رسول اللهﷺ وفرمایل

لیکوال: مولانا وحیدالدین خان

ژباړه: رحمت شاه فراز

ډیزاین: محمدافضل ذاکر

پاڼو شمېر: ١٢٤ مخه

چاپ‌لړ: لومړی، ۱۴۰۴ل

چاپ‌شمېر: ۱۰۰۰ ټوکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړ لیک

۰۰۱- د علم ارزښت ۱
۰۰۲- علم ترلاسه کړئ ۲
۰۰۳- د زدکړې مزاج ۳
۰۰۴- د علم خزانه ۵
۰۰۵- د علم ترلاسی ٦
۰۰٦- د علم ډالی ۷
۰۰۷- د علم لوړاوی ۸
۰۰۸- د علم خوندیتوب ۹
۰۰۹- علم د علم لپاره ۱۱
۰۱۰- بې ګټې علم ۱۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۰۱۱- وده کوونکی شخصیت........................ ۱۲
۰۱۲- له پوهېدونکي پوښتنه کول.................... ۱۳
۰۱۳- د خدای په نعمتونو کې غور او فکر ۱۴
۰۱۴- غور او فکر ۱۵
۰۱۵- علمي خاکساري ۱۶
۰۱۶- تعلیم او تربیه................................. ۱۷
۰۱۷- علم او سنجیدګي ۱۸
۰۱۸- د علم زیاتوالی................................. ۲۰
۰۱۹- بې ځایه پلمه ۲۱
۰۲۰- له زړه نه پوښتنه کول......................... ۲۲
۰۲۱- د حکمت خبره ۲۲
۰۲۲- بلند همتي ۲۳
۰۲۳- تلپاتې عمل.................................... ۲۴
۰۲۴- د زمانې پوهه ۲۵
۰۲۵- باهدفه ژوند.................................... ۲۶
۰۲۶- ګټه رسونه ۲۷
۰۲۷- په چوپتیا کې خلاصون........................ ۲۹
۰۲۸- دوه ببلې ځانګړنې ۳۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۰۲۹- په صبر سره بریا........................۳۲
۰۳۰- له ډغرو وهلو ډډه کول....................۳۲
۰۳۱- له ځانه تیتې ته وګورئ....................۳۳
۰۳۲- روانه زمانه ۳٤
۰۳۳- ناهیلي نه....................................۳٦
۰۳۴- غوره اخلاق..................................۳۷
۰۳۵- بې نفسه انسان ۳۸
۰۳٦- بدی له منځه وړل..........................۳۹
۰۳۷- ګناه څه ده؟ ٤۰
۰۳۸- د ګاونډي حق ٤۱
۰۳۹- په کوچنيانو شفقت او د لويانو درناوی ٤۲
۰۴۰- په ژمنه درېدل ٤۳
۰۴۱- د احسان بدله................................٤٤
۰۴۲- د نورو په غم نه خوشالېدل..................٤٥
۰۴۳- ښه ګمان ساتل...............................٤٦
۰۴۴- احسان منل...................................٤۷
۰۴۵- له تېروتنې وروسته پښېماني..................٤۹
۰۴٦- د وجدان غږ ٥۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۰۴۷- امانتونه سم وسپارئ ۵۱
۰۴۸- سوله ییز کلچر ۵۲
۰۴۹- سوله ییز ذهنیت ۵۳
۰۵۰- سوله ییز ښاري ۵٤
۰۵۱- له زیانه ځان وژغورئ ۵٦
۰۵۲- ډېر لوی څواک ۵۷
۰۵۳- سوله بهتره ده ۵۸
۰۵۴- ټولنیز خدمت ۵۹
۰۵۵- ټول انسانان یو دي ٦۰
۰۵٦- د مشورې ارزښت ٦۱
۰۵۷- خبرې بندول نشته ٦۳
۰۵۸- له منلو مخکې پلټنه ٦٤
۰۵۹- ټول انسانان ورونه، ورونه ٦۵
۰٦۰- درې حرام شیان ٦٦
۰٦۱- هر کس مسؤل دی ٦۷
۰٦۲- له هر یوه سره مرسته ٦۸
۰٦۳- نرمه رویه ٦۹
۰٦۴- د رحم فورمول ۷۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۰٦٥- خپلمنځي درناوی........................۷۲
۰٦٦- مذهبي درناوی ۷۳
۰٦۷- په دښمن کې ملګری........................۷٤
۰٦۸- له نرمي نه بې برخې ۷٥
۰٦۹- د ساده‌ګي اهمیت........................۷٦
۰۷۰- د پاکوالي ارزښت........................۷۷
۰۷۱- د منځ لاره ۷۸
۰۷۲- په عاجزي کې بلندي ۷۹
۰۷۳- بې ځایه لګښت نه........................۸۱
۰۷۴- اجتماعي برکت ۸۲
۰۷٥- د انصاف تقاضا ۸۳
۰۷٦- له حق نه زیات نه اخیستل........................۸٤
۰۷۷- د نورو لپاره هم د ځان په څېر ۸٥
۰۷۸- اقتصادي خپلواکي ۸٦
۰۷۹- رزق د خدای له لوري........................۸۸
۰۸۰- قناعت........................۸۹
۰۸۱- سوال نه کول ۹۰
۰۸۲- د تجارت لویه برخه ۹۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۰۸۳- د زحمت مړی.......................... ۹۳
۰۸۴- په ژبې بندیز ۹٤
۰۸۵- د غیبت کفاره ۹۵
۰۸٦- جامع نصیحت ۹۵
۰۸۷- صبر او اعراض.......................... ۹۷
۰۸۸- یو طرفه زغم.......................... ۹۸
۰۸۹- د مخ گرځولو تگلاره ۹۹
۰۹۰- په صبر کې بریا ۱۰۰
۰۹۱- په واړه شر قناعت ۱۰۱
۰۹۲- د زغم په مټ دفاع ۱۰۲
۰۹۳- غوسه نه.......................... ۱۰۳
۰۹۴- د غوسې حل لاره ۱۰٤
۰۹۵- له شیطان نه پناه وغواړئ.......................... ۱۰٦
۰۹٦- زورور څوک.......................... ۱۰۷
۰۹۷- په سختي کې اساني ۱۰۷
۰۹۸- د اسانې لارې انتخاب.......................... ۱۰۹
۰۹۹- په ناخوښو کې خیر ۱۱۰
۱۰۰ یوه دعا.......................... ۱۱۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۰۰۱- د علم ارزښت

د اسلام پیغمبرﷺ په ۵۷۰ز کې د عربو په مکې ښار کې نړۍ ته راغی. په ۶۱۰ز کې یې چې عمر څلوېښت کاله شو، نو الله تعالی نبوت ورپېرزو کړ. د خدای له لوري لومړنۍ وحي دا وه، چې «ولوله! د خپل هغه رب په نامه چې پیدا یې کړ. د وینې له ټوټې یې انسان پیدا کړ. ولوله! او ستا رب ډېر مهربان دی. هغه چې په قلم سره یې ښوونه وکړه.» (العلق)

حقیقت دا دی، چې علم د ټولو انساني پرمختګونو د پیل ټکی دی. الله تعالی انسان له ظاهري پلوه د حیوان په بڼه پیدا کړی دی. خو انسان ته یې یوه ځانګړې وړتیا وربښلې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه د انسان ذهن دی. انساني ذهن ته بې اندازې غیرعادي وړتیا ورکول شوې ده. د دې وړتیا راژوندي کول علم او پوهه غواړي. د علم په مټ انساني ذهن وده مومي او ورو په ورو اعلی درجو ته لوړیږي.

د علم په مرسته انسان د تاریخ پوهه ترلاسه کوي. د فطرت رازونو ته لاره مومي. د شیانو له ظاهر نه تیریږي او حقیقت ته یې رسیږي. د علم دا ارزښت د یوه انسان لپاره هم همدومره مهم دی څومره چې د بل انسان لپاره د اهمیت وړ دی.

۰۰۲- علم ترلاسه کړئ

نبي کریم ﷺ وفرمایل: «د علم ترلاسی په هر مسلمان سړي او مسلمانې ښځې فرض دی» دا حدیث په اسلام کې د علم ارزښت راښیي. د خدای معرفت ته له علم پرته نه شو رسیدلی. د همدې لپاره د علم ترلاسی فرض ښودل شوی دی. علم د انسان شعور ته وده ورکوي. علم د انسان د ذهن

(c) ketabton.com: The Digital Library

دريڅې پرانيزي. له علم سره د فکر دايره پراختيا مومي. د علم په مټ انسان په ژورو حقايقو د پوهېدو وړتيا ترلاسه کوي او د نورو انسانانو د تجربو په اوړو خپل ذهني معيار لوړولی شي.

د مذهبي او روحاني ارتقاء لپاره علم د لزوم تر بريده ضروري دی. له علم سره د انسان ذهن پوخوالی مومي. د علم په مټ د فکري ارتقاء بهير پيلېږي. له پوهې پرته نه انسان مقدس کتابونه لوستلی شي او نه د تاريخ او کايناتو په اړه خبرېدلی شي. پوهه انسان له حيواني پوړۍ راپورته کوي او انساني پوړۍ ته يې رسوي.

۰۰۳- د زدکړې مزاج

د دوهم خليفه حضرت عمر رضي الله عنه په اړه ويل کېږي چې ده به چې له هر چا سره وليدل، نو يو نه يو څه به يې ترې زده کول. په بله ژبه به ووايو چې په عمر رضي الله عنه کې به د زدکړې بهير

(c) ketabton.com: The Digital Library

(learning process) تل فعال و.

دا کار کله کېږي؟ هله کېږي، چې انسان له چا سره مخ کېږي، نو په پرانيستي ذهن ورسره ووينې. هغه ته د ښوونې په ځای له هغه نه د زدکړې کوشش وکړي. د زدکړې د دې بهير د ګټور جريان لپاره پکار ده چې انسان متعصب فکر ونه لري او د لويي احساس ورسره نه وي. د انسان مزاج دا وي، چې هر څه چې مخې ته راځي، سمدستي به غبږه ورکوم؛ چې کله زما تېروتنه راپه ګوته شي، نو سمدستي به د خپلې تېروتنې اعتراف کوم او سمون ته به يې متې رانغاړم.

د زدکړې د بهير په ګټور کولو کې به د ښوونکي نقش هم مهم وي، خو له هغه نه ډېر لاس په کې د زده کوونکي دی. په زده کوونکي کې چې سم مزاج څومره زيات وي، هماغومره به له نورو نه ترلاسی ورته اسانه وي. په دنيا کې هره شېبه د علم او عرفان باران ورېږي. يوازنی شرط دا دی، چې له انسان سره يې د ترلاسي ظرف موجود وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۰۰۴- د علم خزانه

د اسلام پیغمبرﷺ وفرمایل: «پوهه د مؤمن ورکه ده، هر چیرې یې چې ومونده، د مؤمن ده.» دا حدیث د علم افاقیت په ډاګه کوي. د دې معنا دا ده، چې پوهه چې هر چیرته او له هر چا سره وي، په یو شان د ټولو انسانانو برخه ده.

علم مشترکه خزانه ده. علم د چا اجاره نه ده، علم له هر ډول تعصباتو نه لوړ دی. علم د لمر په شان دی. د لمر په رڼا کې چې څومره حق د یوه انسان دی، هماغومره حق د بل انسان هم دی.

د علم په تړاو د افاقیت دغه تصور ډېر اړین دی. له دې تصور پرته د علم پرمختګ ناشونی دی. د علم خزانه دومره پراخه ده چې هر څومره تربې ولګول شي، بیا هم کمی په کې نه راځي. علم یو داسې ناپایه سمندر دی، چې د هر تږي تنده ورماتوي. خو خپله زېرمه یې بیا هم هماغومره پاتې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي، څومره چې پخوا وه.

۰۰۵- د علم ترلاسی

نبي کریمﷺ وفرمایل: «علم ترلاسه کړئ ان که په چین کې هم وي» دا حدیث راته ښیي، چې د علم په ترلاسي کې باید هیڅ ډول تعصب او پلمه هم خنډ نه شي.

په پخوا زمانو کې د چین سفر له ستونزو ډک سفر ګڼل کېده. د همدې لپاره ویل شوي چې علم ترلاسه کړئ ان که په چین کې هم وي. دا په دې معنا ده، چې هر ډول ستونزې وزغمئ او علم ترلاسه کړئ، یوه شي ته هم په دې کار کې د خنډ په سترګه مه ګورئ. له علم پرته انسان د خامې اوسپنې غوندې دی. دا علم دی چې له انسان نه فولاد جوړوي. د ژوند په ساده خبرو انسان بې علمه هم پوهېدلی شي. خو د ژوند ژورو ته کوزېدل له علم پرته ناشونی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له دې حديث نه ښکاري، چې د علم لپاره سفر کول اړين دی. له سفر پرته په علم کې لويه زياتونه نه پيښيږي. سفر د انسان ذهني افق ته وده ورکوي. سفر انسان له ځايي پوهې نه نړيوالې پوهې ته رسوي.

۰۰۶- د علم ډالۍ

نبي کريمﷺ وفرمايل: «هيڅ پلار خپل اولاد ته له تعليم نه غوره ډالۍ نه ده ورکړې.» بله هره ډالۍ مهالنۍ وي خو علم يوه داسې ډالۍ ده، چې هيڅ کله پای نه مومي. د هر انسان لومړنی ښوونځی خپله کورنۍ وي. د دې ښوونځي ښوونکي مور او پلار وي.

دا حديث مو په يوه وخت کې په دوو خبرو پوهوي. يو دا چې مور او پلار بايد لومړی په خپله تعليم يافته وي ځکه مور او پلار چې تعليم ونه لري، نو نه به د علم په اهميت پوه شي او نه به د اولادونو په تعليم کې خپله دنده سرته ورسولی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله خبره دا ده، چې کورنۍ د ماشوم لپاره يوازې د پالنې ځای نه دی، د ماشوم د تعليم او تربيې زانګو هم ده. هره کورنۍ د ښوونې او روزنې يوه اداره بويه. له دې پرته هره کورنۍ نيمګړې او نيمکله کورنۍ ده، نه په پوره معنا کامله کورنۍ.

۰۰۷- د علم لوړاوی

د اسلام پيغمبر وفرمايل: «د شهيد له وينې نه هم د عالم د قلم سياهي ډېره غوره ده.» دا حديث راته ښيي، چې د علم لوړاوی او عظمت له نورو ټولو شيانو ډېر دی.

د دې وجه دا ده، چې علم په ذهن پورې تعلق نيسي. په علم سره ذهن روغتيا مومي، ذهني سوچ ته وده ورکوي، د علم له امله ذهن په چارو ډېر ښه پوهېدلی شي او په ډېر بهتر انداز کې د پلان جوړولو وړتيا ترلاسه کوي.

ټول بدني بهيرونه محدود بهيرونه دي. خپل ټاکلي حد ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې ورسېږي، بدني بهير هم درېږي. خو د علم خبره بيا فرق کوي. هغه انسان چې علم يې ترلاسه کړی وي، د هغه شخصيت تر نامحدودو حدونو پراختيا مومي. دا ډول انسان د ټولو قيدونو له پاسه د فکر کولو جوګه وي او يو داسې انسان ترې جوړ شي، چې هېڅ څوک يې نه شي لاندې کولی. هغسې چې علم حد نه لري، همداسې هغه انسان هم کوم حد نه لري، چې د علم شتمني يې لاسته ورغلې وي.

۰۰۸- د علم خونديتوب

د اسلام پيغمبر ﷺ وفرمایل: «علم د کتابت په مټ خوندي کړئ.» د دې معنا دا ده، چې په خپل ذهن کې شته پوهه د کاغذ سينې ته وسپارئ. په دې ډول به پوهه په خپل درست حالت کې د تل لپاره خوندي شي.

د دې لارښوونې يو اړخ دا دی، چې علم د کتابونو پاڼو ته ولېږدول شي. په هره علمي موضوع کتابونه چمتو شي. علم

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انساني ذهن له چوکاټونه راووځي او د کتابتونونو د الماریو زینت وګرځي.

د دې حدیث بله بڼه ډایري هم ده. په دې حالت کې به د دې لارښوونې پیروي دا وي، چې هر انسان خپله یوه ډایري ولري او د خپلې هرې ورځې مطالعه او تجربه په لنډو ټکو کې د نېټې له مخې نوشته کړي. په دې سره به د انسان د علمي سفر یو بشپړ ورځلیک چمتو شوی وي.

دا ډایري به د انسان د ورځني ذهني سفر یو لاسوند وي، د خپل احتساب یوه اغېزناکه ذریعه به یې وي. انسان به د خپلې ډایري په مټ د خپلې ماتې او بریا جاج اخیستلی او د خپلې اصلاح چاره کولی شي. په دې ډول به یې ډایري د شخصیت د ارتقاء یوه ذریعه وګرځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۰۰۹- علم د علم لپاره

د اسلام پیغمبرﷺ وفرمایل: «له زانګو نه تر ګوره پورې علم ترلاسه کړئ.» له دې نه ښکاري چې تعلیم د لنډمهالې ګټې یا لنډمهالې دندې لپاره نه کېږي، بلکې یو همېشنی بهیر دی، چې د انسان له زوکړې نه د هغه تر مرګه پورې دوام مومي. نو په دې حساب علم په خپل ذات کې مطلوب دی. د علم اصلي مقصد د انسان شخصیت جوړونه ده او دا لنډمهالی کار نه دی، یو مسلسل بهیر دی. په هر حال او هر ځای کې به مدام روان وي.

د علم یا تعلیم اصلي مقصد د شعور بیدارول دي، تر څو د دوو شیانو ترمنځ په فرق پوه شي. هېڅ کله په محدود سوچ کې ښکېل نه شي. ذهن یې هېڅ کله د جمود ښکار نه شي. علم د انساني شخصیت خواړه دي. هغسې چې جسم له مادي خوړو پرته له کاره غورځي، همدغسې انساني شخصیت هم له علم پرته ناقص کېږي. او ناقص شخصیت په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دنيا کې هيڅ کله کوم لوی کار نه شي کولی.

۰۱۰- بې ګټې علم

د اسلام پيغمبر به دا دعا کوله «اللّٰهُمَّ انی اعوذبک من علم لاینفع» یانې اې خدایه، زه له بې ګټې علم نه تاته پناه دروړم. ګواکې علم هماغه علم دی، چې د انسانيت لپاره ګټور وي، هغه علم چې د انسانيت لپاره ګټور نه وي، هغه علم مطلوب نه دی. د داسې علم ترلاسي ته وخت ورکول چې رښتيني ګټه نه لري، د وخت بربادول دي.

۰۱۱- وده کوونکی شخصيت

په قرآن‌کريم کې د رښتيني انسان په مثال کې نيالګی راوړل شوی دی. هغسې چې نيالګی په ونې بدلېږي، د انسان شخصيت هم همدغسې وده کوي. تر دې چې د ګورې ونې په څېر په يوه پرمختللي شخصيت بدلېږي. انسان

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کوچني ماشوم په بڼه دې دنيا ته راځي. بيا ورو په ورو وده کوي او بشپړ انسان ترې خېژي. دا خو د بدني ودې معامله ده. د انسان ذهن هم په همدې ډول ترقي کوي. دا وده د فکري بهير (thinking process) په مټ جريان مومي. که دا فکري بهير په روغ حالت کې دوام وکړي، نو د انسان ذهن هم د تکامل هغه مقام ته رسېږي، چې د انسان جسم ورته رسيږي.

۰۱۲- له پوهېدونکي پوښتنه کول

په قرآن کريم کې ويل شوي دي «که تاسو نه پوهېږئ، نو له پوهېدونکو پوښتنه وکړئ.» ياني نه پوهېدونکي دې له پوهېدونکو وپوښتي او په دې ډول به نه پوهېدونکی په پوهېدونکي بدل شي. خلک عموما پوښتنه کول نه خوښوي. هغوی فکر کوي، چې د پوښتنې معنا د دې خبرې اعتراف دی، چې ته پوهېږې او زه نه پوهېږم. دا وژونکی عادت دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سالم عادت دا دی، چې سوال کولو ته هم د قاموس یا دایرة المعارف د مطالعې په سترګه وګورو.

هیڅ انسان له خپل ځان نه په ټولو شیانو نه شي پوهېدلی. د دې نیمګړتیا د جبران لپاره انسان کتابونه مطالعه کوي. په همدې ډول په ځان کې باید دا عادت هم وروزو چې له پوهېدونکو پوښتنې وکړو. پوهېدونکی د انسان لپاره د ژوندي کتاب په څېر دی. نو که کوم احساس یې د کتاب د لوست په مخکې خنډ نه ګرځي، بیا پکار ده چې له پوهېدونکي نه له سوال کولو نه یې هم کوم احساس را ونه‌ګرځوي. له پوهېدونکي پوښتنه کول تعلقات پیاوړي کوي. علم ورسره زیاتېږي. او په انساني اړیکو کې د ودې باعث ګرځي.

۰۱۳- د خدای په نعمتونو کې غور او فکر

د اسلام پیغمبرﷺ وفرمایل: «د خدای په نعمتونو کې غور او فکر کول تر ټولو ستر عبادت دی.» دا غور او فکر په

(c) ketabton.com: The Digital Library

سترګو نه لیدل کېږي، څکه چې په ذهن کې ترسره کېږي. خو د خدای په نزد تر دې لوی عمل نشته.

په حقیقت کې د دنیا په هر ځیز کې د نعمت یو اړخ پټ وي. د غور او فکر له لارې د دې نعمتونو رابرسېره کول، په ځیزونو کې د نعمت اړخ موندل، همدا هغه څه دي، چې په حدیث کې تر ټولو غوره عبادت یاد شوی دی.

په شیانو کې د نعمت اړخ رابرسېره کول داسې عمل دی، چې انسان خدای ته ورنیږدې کوي او انسان له خدای سره تړي. او د انسان لپاره د خدای د معرفت تر ټولو لویه ذریعه ده.

۰۱۴- غور او فکر

ابوالدرداء د نبي کریم ﷺ صحابي و. له مړیني وروسته یې یوه سړي له مېرمنې امالدرداء پوښتنه وکړه، چې د ابوالدرداء تر ټولو لوی عمل څه و؟ امالدرداء ځواب ورکړ، فکر کول او

(c) ketabton.com: The Digital Library

پند اخیستل. له دې نه ښکاري چې د یوه انسان تر ټولو لوی عمل دا دی، چې د خپل شاوخوا په شیانو غور وکړي او له هغو نه د پند او عبرت اړخ ترلاسه کړي. دا ګواکې د ذهني ارتقاء (intellectual progress) او روحاني ارتقاء (spiritual progress) بهیر دی، چې د سنجیده غور او فکر په بنه په انسان کې ترسره کیږي. دا بهیر تر مړینې پورې نه دریږي.

۰۱۵- علمي خاکساري

د نبي کریمﷺ یوه صحابي عبدالله ابن مسعود وفرمایل: «کله چې تاسو په یوه خبره نه پوهیږئ، نو داسې وایئ چې: الله أعلم (الله ډیر بهتر پوهیږي)» دا اصول په نورو ټکو کې علمي خاکساري بللی شو. او علمي خاکساري د علمي پرمختګ لپاره خورا اړینه ده.

د عربي ژبې یو متل دی: «لا أدری نصف العلم» یانې زه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه پوهېږم، نیم علم دی. زه نه پوهېږم ویل، کومه ساده خبره نه ده. دا په خپلې ناپوهي پوهېدنه ده. انسان چې کله په خپلې ناپوهي پوه شي، نو د تجسس او کنجکاوۍ روح په کې راویښېږي، چې بلاخره یې د علم تر دیاره پورې رسوي. هرګوره چې انسان په یوه خبره نه پوهېږي، نو پکار ده چې د خپلې ناپوهي اعتراف وکړي. د خپلې ناپوهي اعتراف هم د پوهې په لور یو ګام دی. دا مزاج چې نه وي، انسان د علمي پرمختګ لوړو منزلونو ته نه شي رسېدلی.

۰۱۶- تعلیم او تربیه

د نبي کریمﷺ یوه ملګري وویل چې: «مامن طائر یطیر بجناحیه الا وهو یذکر لنا منه علما» یانې په هوا کې به چې یوه مرغۍ هم الوتله، نو نبي کریمﷺ به د هغې په تړاو هم د علم او پوهې یوه خبره راته کوله.

دا حدیث د تعلیم او تربیې ډېر پراخه تصویر زموږ مخې ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ږدي. له دې حديث نه ښكاري، چې د ښوونې او روزنې تعلق يوازې تر ښوونځي او مدرسې پورې نه دی. بلكې د ښوونځي له ماحول نه بيرون هم دا بهير جريان لري. حقيقت دا دی، چې د طبيعت په غېږه كې په هر كوچني او لوی شي كې د علم يو نه يو اړخ پټ دی. ښوونكی كه بيداره ذهن ولري، نو د خپلو زده كوونكو لپاره له ښوونځي او مدرسې نه بهر دنيا هم د تعليم او تربيې وسيله جوړولی شي. په همدې ډول يو لارښود د خپلو پيروانو لپاره له هرې منظرې او هرې تجربې نه پوهه اخذ كولی او د هغوی د ذهني او روحاني تربيې چاره پرې كولی شي. زموږ دنيا په ټوله كې يوه پراخه تعليمي اداره ده. هغه انسان چې د علم رښتونی غوښتونكی وي، هره شيبه به خپله پوهه زياتوي. او دا علمي سفر به يې هيڅ كله پای ته مومي.

۰۱۷- علم او سنجيدګي

د اسلام پيغمبر ﷺ وفرمايل: «من يخشى الله فهو عالم» يانې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځوک چې له خدایه وېره لري، هغه عالم دی. دا حدیث د علم یو ډېر مهم اړخ راته بیانوي او هغه سنجیدګي او احتیاط دی. علم یوازې معلوماتو او بلدتیا ته نه ویل کېږي. یو انسان چې په ژوره معنا علم ترلاسه کړي، نو د هغې طبیعي نتیجه دا وي، چې د خدای په باره کې ډېر زیات محتاط کېږي. دا احتیاط په انسان کې سنجیدګي پیدا کوي. چېرته چې علم وي او سنجیدګي نه وي، نو باید پوه شو، چې هلته بیا په حقیقي معنا د علم په نوم هم کوم څه نشته.

رښتینې پوهه له سړي نه یو نوی انسان جوړوي. د رښتیني علم ښښتن د فطرت له حقایقو خبر وي او ځوک چې د فطرت په حقایقو پوه شي، هغه دا نه شي زغملی چې په تضاداتو کې ژوند وکړي، په نامحتاط انداز خبرې وکړي، له خلکو سره ناسنجیده برخورد وکړي. رښتینې پوهه انسان له هر ډول بې باکۍ ژغوري. رښتینی علم په پوره معنا له سړي نه سنجیده او بامسؤلیته انسان جوړوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۰۱۸- د علم زیاتوالی

په قرآن کریم کې یوه دعا په دې ټکو کې راغلې «رب زدنی علما» یانې اې زما ربه، زما پوهه زیاته کړه. دا قرآني دعا راته ښيي، چې په اسلام کې د علم د ترلاسې اهمیت څومره ډېر دی. د اسلام لارښوونه دا ده، چې هر نر او هره ښځه دې پرلپسې په خپل علم کې د زیاتوالي لپاره هلې ځلې وکړي.

دعا په اصل کې د هوډ او ارادې یوه بڼه ده. د دعا حقیقت دا دی، چې انسان په پوره معنا د یوه هدف ترلاسې ته متې راونغاړي. له خپلو ټولو هڅو سره، سره خدای ته لاسونه لپه کړي، چې دی په خپلو هڅو کې بریالی کړي. په دې سره دعا هم د انسان د عمل یوه برخه وګرځي.

حقیقت دا دی، چې علم هېڅ حد نه لري. انسان ته پکار ده چې په کوم حد کې له درېدو پرته د پوهې د ترلاسې هلو ځلو ته دوام ورکړي. د دې کار ټولې غوښتنې او تقاضاوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوره کړي او د علم د زیاتولو لپاره پرلپسې زیار وګالي. علم کوم حد نه لري، د همدې لپاره د علم په لاره کې هلې ځلې هم کوم حد نه لري.

۰۱۹- بې ځایه پلمه

د اسلام پیغمبر ﷺ وفرمایل: «انسان تل په دوو شیانو کې غولیږي: روغتیا او فرصت» یاني انسان په دې ګمان وي، چې کله روغ وم، بیا به یې وکړم او چې کله فرصت و، بیا به یې وکړم، خو په ژوند کې د روغتیا او فرصت شیبه هیڅ کله هم نه راځي. نو ځکه انسان په همدې فریب کې پروت وي او بلاخره یوه ورځ یې سترګې پټې شي.

عقلمن انسان هغه دی، چې هیڅ پلمه هم د ځان لپاره پلمه ونه ګرځوي او هرکله یې چې یو کار مخې ته راشي، سمدستي یې سرته ورسوي. د یوه کار لپاره له اوسنۍ شیبې نه بهتر وخت نشته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

There is no better time to start than this very minute.

۰۲۰- له زړه نه پوښتنه کول

د اسلام پیغمبرﷺ وفرمایل: «استفت قلبلک» یانې له زړه نه فتوا وغواړه. په دې حدیث کې له زړه مراد نه هماغه څه دی، چې شپږم حس یې بولي.

انسان بیا بیا ځلې له ستونزو او مسایلو سره مخ کېږي. په دې مسایلو کې هر ځل له مفتي نه د فتوا غوښتو ته اړتیا نشته. که انسان له نفسیاتي غوټو خلاص وي، نو خپل شپږم حس یې هم بهترین لارښود کېدلی شي. او دا شپږم حس داسې شی دی، چې کوم چېرته یې لټولو ته اړتیا نشته، له انسان سره هر ځای او هر وخت ملګری وي.

۰۲۱- د حکمت خبره

د رسول اللهﷺ مشهور صحابي عمر فاروقؓ وویل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

«اميتوا الباطل بالصمت عنه» ياني باطل په خپلې چوپتيا سره ووژنئ. دا وينا د چوپتيا ځواک راته ښيي.

مشهور متل دی، چې ټک له دوو لاسونو خېژي. که د باطل له ځواک وروسته تاسې هم عکس العملي اقدام وکړئ، نو باطل لا ډېر ورسره ځواکمن کېږي. خو که تاسې د خاموشي لمنه ونيسئ، په دې سره به د باطل زور ورو په ورو مات شي. او ستاسې له لوري د ځوابي غبرګون د نه ښودو پايله به دا شي، چې د فطرت ځواکونه به ستاسې د مرستې لپاره په خوځښت راشي. او ستاسې کار به په ډېره بهتره بڼه سرته ورسوي.

۰۲۲- بلند همتي

د اسلام پيغمبرﷺ وفرمايل: «لوړ همت د ايمان برخه ده.»

داسې ولې ده؟ ځواب دا دی، چې پر خدای ايمان انسان ته تر ټولو لوی باور ورکوي. دا باور د انسان همت ورلوړوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو په دنیا کې انسان بیا بیا ځلې له ناخوښو حالاتو سره مخ کېږي. دا حالات انسان د مایوسي په لور کشوي. که انسان په خدای یقین ولري، نو تر اخري حده حوصله ناک انسان ترې جوړېږي. په خدای یقین ده ته په هغه شېبه کې هم ډاډ ورکوي، چې په ښکاره د انسان د ډاډ او باور لپاره ځوک نه وي.

۰۲۳- تلپاتې عمل

د اسلام پیغمبر ﷺ وفرمایل: «د الله په نزد ډېر د خوښې وړ عمل هغه دی چې تلپاتې وي.» په دې دنیا کې رښتیني بریا همېش ناوخته لاسته راځي. د همدې لپاره غوره عمل هغه دی، چې د بقا وړ (sustainable) وي. په دې دنیا کې هماغه کار پایله ورکوي، چې له پیل وروسته مدام دوام ولري او انسان ټول ژوند ورسره پاتې شي. همداسې یو کار د فطرت له قوانینو سره هم سمون خوري. همداسې یو کار په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ربښتیني معنا کار هم وي.

انسان ته بویه چې د یوه کار له پیل دمخه د خپل کار لپاره پلان جوړ کړي. تول اړوند اړخونه یې وسنجوي. د خپلې وړتیا او شته وسایلو او د زمانې د حالاتو او بل هر شي پوره اندازه ولګوي او بیا له غور او سنجش وروسته خپل کار پیل کړي. کله چې خپل کار پیل کړي، نو بیا دې یې په منځ کې نه خوشي کوي. همدا په دنیا کې د کامیابي یوازنۍ لاره ده.

۰۲۴- د زمانې پوهه

د اسلام د پیغمبرﷺ یو اوږد حدیث دی. د هغه یوه برخه دا ده، چې د عقلمن انسان لپاره لازمي ده چې له خپلې زمانې خبر وي. دا حدیث راته وایي چې د انسان د علم بشپړتیا څه ده. د عالم کېدو لپاره دا بسنه نه کوي چې انسان له کتابي معلوماتو سره اشنایي ولري. د ماضي روایتونه او کیسې یې حافظې ته سپارلې وي. بلکې د دې په خوا کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اړينه ده چې انسان له خپلې زمانې خبر وي. د ماضيشناس په خوا کې بايد حال‌شناس هم وي.

له خپلې زمانې نه اګاهي فکري اهميت هم لري او عملي هم. بې له دې اګاهي نه د انسان فکر نيمګړی پاتې کېږي او خبرې له افاقي زاويو څخه نه شي درک کولی. د حقيقت ژور تحليل ورته ممکن نه وي. په همدې توګه له عملي پلوه هم دی يو نيمګړی انسان وي. دی په دې نه شي پوهېدلی چې د خپلې زمانې حالاتو ته له ابدي حقايقو سره په څه ډول مطابقت ورکړي. داسې انسان د خپلو چارو بريالی پلان ګذاري نه شي کولی.

۰۲۵- باهدفه ژوند

د اسلام پيغمبرﷺ وفرمايل: «د انسان د اسلام د ښکلا يوه نښه دا ده چې له بې معنا خبرو لاس واخلي.» د نبي کريمﷺ دا وينا راته ښيي، چې د يوه باهدفه انسان ژوند بايد څه ډول وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصلي نکته دا ده، چې په دنیا کې کارونه ډېر دي او د انسان ژوند ډېر لنډ. په داسې حالت کې ضرور ده چې انسان په خپلو بوختیاوو کې ټاکنیزه (selective) تګلاره غوره کړي. یوازې په هغو شیانو کې لاسونه ښکېل کړي، چې د ژوند له مقصد سره یې مستقیم ربط ولري. هغه کارونه چې هدف ته یې ګټه نه رسېږي، له هغو نه په بشپړه توګه ډډه وکړي. او د بې ګټې او ګټورو کارونو ترمنځ فرق باید وپېژني.

له بې ګټې کار نه مراد هغه کار دی چې مازې د شوق او ساتېرې لپاره وي، چې له لنډمهالي تفریح وراخوا بل څه ترې لاسته نه راځي. حقیقت دا دی، چې په دغسې عبث کارونو کې ځان مصروفول داسې عیش او تجمل دی، چې باهدفه انسان یې نه شي سهلی.

۰۲۶- ګټه رسونه

په قرآن کریم کې ویل شوي چې د دنیا نظام په ګټې

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسونې بنا شوی دی. یانې څوک چې نورو ته ګټه رسوي، له نورو نه به ده ته هم ګټه رسېږي. څومره چې ورکړه وي، هماغومره به راکړه وي. د دې اصل سره سم، هرکله چې چاته د محرومیت احساس ودرېږي، نو باید دا ومني، چې دا کار له دې کبله شوی دی، چې انسان خپل ځان ګټه رسوونکی نه دی ثابت کړی. ده نور محروم او بې برخې ساتلي دي، نو ځکه نورو هم دی بې برخې کړی دی. که ده نورو ته ورکولی، نو ارومرو به ده هم له نورو لاسته راوړلی.

د ګټې رسونې دا اصل د ژوند په ټولو اړخونو پورې تعلق نیسي. د دې اصل تعلق له کورنۍ سره هم دی او له ټولنې سره هم. له ملي ژوند سره هم دی او له بین المللي ژوند سره هم. په هره فردي او اجتماعي برخه کې د دې اصل سکه چلېږي. د دې اصل مطابق د ګیلو او نیوکو تګلاره بالکل بې معنا ده. په دې دنیا کې هره ګیله او هره نیوکه د خپلې نیمګړتیا په خلاف ګیله او نیوکه ده. انسان ته پکار ده چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ګيلو او اعتراضونو کې خپل وخت برباد نه کړي، بلکې په اولني فرصت کې دې د خپلو نيمګړتياوو د ختمولو کوشش وکړي. د نورو لپاره دې ځان ګټه رسوونکی وګرځوي. همدا د ستونزو يوازنۍ حل لاره ده.

۰۲۷- په چوپتيا کې خلاصون

د اسلام پيغمبر ﷺ وفرمايل: «څوک چې غلی شو، نجات يې ومونده.» له دې وينا نه ښکاري چې هغسی چې غږېدا يو کار دی، خاموشه اوسېدل هم يو کار دی. هغسې چې اقدام کول يو کار دی، همدغسې اقدام نه کول هم يو کار دی. هغسې چې وړاندې تګ يو کار دی، همدغسې شاته تګ هم يو کار دی. هغسې چې د زور په مقام کې يوه ګټه ده، همدغسې د عاجزي په مقام کې هم يوه ګټه ده. خاموشه اوسېدل يوازې نه غږېدا ته نه ويل کېږي. چوپ اوسېدل يو تدبير دی. چوپ اوسېدل د خاموشه پلان

(c) ketabton.com: The Digital Library

جوړوني دوهم نوم دی. او دا یو حقیقت دی، چې د چیغو د سیاست په مقابل کې د پټې خولې سیاست ډېر زیات پایله ورکوونکی دی.

پټه خوله نیول ډېرې زیاتې ګټې لري. انسان چې غلی وي، نو فکر کوي. انسان چې غلی وي، نو له نورو زدکړه کوي. انسان چې غلی وي، نو خپل دروني ځواکونه راویښوي. بې له شکه چې غږېدا هم ضروري ده. خو د دې په خوا کې دا هم ضروري ده چې د چوپتیا په حکمت هم پوه شي. ځینې وختونه یوه خبره له خرابېدو نه د ژغورلو لپاره یوازې همدا غواړي، چې انسان غلی پاتې شي. چوپتیا د بې پامه نیولو علامه ده، او دا حقیقت دی، چې له پامه غورځول خورا حکیمانه کړنه ده.

۰۲۸- دوه بېلې ځانګړنې

په قرآن کریم کې ویل شوي چې هر انسان ته دوه مختلفې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځانګړنې ورکړل شوې دي. یوه نفس اماره او بله نفس لوامه. دا دواړه ځانګړنې د انسان له پیدایښت سره یو ځای راځي. هېڅ انسان هم له دې دوو ځانګړنو خالي نه دی. له نفس اماره نه مراد انانیت دی او له نفس لوامه نه مراد وجدان دی. دا دواړه ځانګړنې په ابتدایي حالت کې په خوب ویدې وي. که یې رابیدارې نه کړو، نو همداسې ویدې به پاتې وي. که د کوم انسان په هکله یوه داسې خبره وکړو چې غوسه او قهر یې وپاروي، نو نفس اماره به یې راویښ شي او بیا به یې پایله همداسې وي لکه ویده مار چې راویښ کړې.

خو که له انسان سره نرمه رویه وشي، نو نفس لوامه به یې راویښ شي. نو که پخوا خلکو له دې کس نه د ازغي تجربه لیدلې وه، اوس به ترې د ګل تجربه وویني او اوس به یې تر نورو پورې د انسانیت خوږې وږمې رسېږي. اوس به دی د نورو لپاره د رحمت نمونه وګرځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۰۲۹- په صبر سره بریا

د اسلام پیغمبر ﷺ وفرمایل: «پوه شئ، چې بریا د صبر ملګرې ده.» د صبر ضد بیړه ده. د بیړې او عجلې کار له پلان او برنامې پرته ترسره کېږي او د صبر کار له پلان او برنامې وروسته ترسره کېږي. او په دې دنیا کې همګاغه کار د بریا شمله ترلی شي، چې په پلان سره شوی وي.

۰۳۰- له ډغرو وهلو ډډه کول

د اسلام پیغمبر ﷺ وفرمایل: «له هیڅ مومن سره نه ښايي، چې خپل ځان خوار کړي. ویې پوښتل، چې یو څوک به خپل ځان ولې خواروي؟ نبي کریم ﷺ ځواب ورکړ، چې له یوې داسې بلا سره ځان ښکېل کړي چې زور یې پرې نه رسېږي.» په دې حدیث کې د ژوند یو حکیمانه اصول ښودل شوی دی. هغه اصول دا دی چې د انسان هر کار باید نتیجه ورکړي. له یوه داسې ځواک سره ځان وهل چې د مبارزې لپاره یې وسله

(c) ketabton.com: The Digital Library

او وسایل نه وي، که انسان د کومې پلمې له مخې له داسې ځواک سره ډغرې ووهي نو پایله به یې دا وي، چې له ذلت او مختورۍ سره به مخ کېږي. هغه کار چې په یو طرفه توګه پخپله د ترسرووونکي تباهي ورزیاتوي، په دغسې کار کې ځان ښکېلول له هېڅ اړخه هم درست نه دی.

۰۳۱- له ځانه ټیټ ته وګورئ

د اسلام پیغمبر ﷺ وفرمایل: «په مادي دنیا کې تر ځان پورته خلکو ته مه ګورئ، بلکې تر ځان ښکته خلکو ته وګورئ، په دې سره به په خپل ځان د خدای نعمتونه حقیر نه وینئ.»

الله تعالی د دې دنیا نظام داسې پنځولی دی، چې دلته همېش د لوړو ژورو بیرغونه رپېږي. څوک وړاندې وي او څوک وروسته. په دې کې مصلحت دا دی، چې په دې سره د سیالۍ او رقابت بادونه نه دربېږي. د دې رقابتونو له امله داسې کېږي، چې په ژوند کې پرمختګونه او فعالیتونه مدام

(c) ketabton.com: The Digital Library

روان وي. په پايله کې يې له هر انسان نه يو څوک وړاندې او يو څوک وروسته وي. بنده ته پکار ده چې همېش تر ځانه ټيټو ته وګوري. د دې پرتلنې يوه ګټه به دا وي چې خپل خدای ورکړي نعمتونه به يې ډېر تر سترګو ورځي او په دې ورکړې به د خدای شکرانې په ځای کوي. خو که دی تر ځان پورته خلکو ته وګوري، نو په ده کې به د کينې او په خپل پوست کې د نه ځايېدو مزاج رينبې وکړي.

مثبت مزاج د بنده له ذهني او روحاني ارتقاء سره مرسته کوي. خو منفي مزاج د انسان د ذهني او روحاني ارتقاء مخه ډب کوي. انسان ته بويه چې د نورو په خاطر ځان له ذهني ارتقاء نه بې برخې نه کړي.

۰۳۲- روانه زمانه

په قرآن کريم کې ويل شوي چې زمانه شاهده ده، چې انسان په تاوان کې دی. ګواکې انساني ژوند د واورې مانند

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی. هغسې چې واوره شېبه په شېبه ویلېږي او کمېږي، همداسې د انسان ژوند هم هره شېبه کمېږي. د کمېدو دغه بهیر تر هغو روان وي چې یو وخت هغه شېبه راورسېږي چې د انسان ټول ژوند ختم شوی وي.

ګواکې هره شېبه د انسان د ساعت ستنه د ځوړ په لور تاوېږي. که د یو کس لپاره دا ټاکلې وي، چې له زوکړې وروسته به شپېته کاله ژوند کوي، نو ګواکې له زوکړې سره هم‌مهاله یې سرچپه حساب پیلېږي. یو کال یې چې پوره شي، نو عمر یې نهه پنځوس کاله پاتې کېږي. ورپسې اته پنځوس، بیا اوه پنځوس، بیا شپږ پنځوس، بیا پنځه پنځوس، او په همدې ډول پرلپسې د انسان سرچپه حساب روان وي. دغه سرچپه حساب درول د هېڅ انسان په وس کې هم نه ده. نو په دې حالت کې هر انسان ته بویه چې خپله هره شېبه قیمتي وګڼي په دې چې تللی وخت بېرته نه راګرځي. هغسې چې تللې زمانه بېرته نه راګرځي، په همدې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډول د ژوند تللي شيبې هم بېرته نه راگرځي.

۰۳۳- ناهيلي نه

په قرآن کريم کې ويل شوي چې اې د الله ﷻ بندگانو، ناهيلي مه کوئ، په دې چې د خدای رحمت ډېر پراخه دی. انسان چې هرکله ناهيلی کېږي، نو وجه يې دا وي، چې دی يوازې خپلو امکاناتو ته گوري. که د انسان نظر په خدايي امکاناتو وي، نو بيا به هېڅ کله مايوسه نه شي.

انساني امکانات خپل حد لري. خو خدايي امکانات هېڅ حد نه لري. که انسان په دې حقيقت پوه شي، نو هېڅ کله به ناهيلي ونه کړي. ځکه چېرته چې په ښکاره د انسان حد رسېدلی وي، په هماغه ځای کې به ده ته يو بل امکان په گوتو ورشي چې نه کوم حد لري او نه يې پر وړاندې کوم خنډ وي. حقيقت دا دی چې په خدای يقين انسان ته داسې خزانه په لاس ورکوي، چې دی نور هېڅ کله نه مايوسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېږي. نور هېڅ کله دا احساس نه ورته درېږي، چې د ده لپاره وړاندې نور هېڅ هم نه دي پاتې. د يوه امکان پای د ده لپاره د يوه بل ستر امکان د پيل ټکی ګرځي. د خدای عقيده او مايوسي دواړه خوا په خوا نه شي سره اوسېدلی.

۰۳۴- غوره اخلاق

د اسلام پيغمبرﷺ خپلو ځينو ملګرو ته وويل، ايا تاسو ته غوره اخلاق ونه ښيم. ويې ويل، هو! نو نبي کريمﷺ وفرمايل: «ځوک چې خپلوي نه پالي، تاسې ورسره خپلوي وپالئ او ځوک چې تاسې محروموي، تاسې يې هغو ته ورکړئ او ځوک چې په تاسو ظلم کوي، تاسې ورته بښنه وکړئ.» دا حديث په يوه کلمه کې يو طرفه اخلاقيات بللی شو. د دې حديث مطابق، غوره اخلاق دا نه دي، چې ځوک ښه رويه درسره وکړي، تاسو هم ورسره ښه رويه وکړئ. دا مساوي اخلاق دي. او مساوي اخلاق غوره اخلاق نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوره اخلاق هغه دي، چې په غوره اصولو بنا شوي وي. چې د نورو خلکو د عمل په غبرگون کې نه وي، بلکې د اصولي برخورد له مخې شوي وي.

غوره اخلاق دا دي، چې انسان د نورو له برخورد نه ځان لوړ کړي او په يو طرفه توگه په ښو اخلاقو وچليږي. انسان ځان د غبرگون له نفسياتو وژغوري او په هيڅ حال کې هم د مثبتې اخلاقي رويې لمنه پرې نه‌ږدي. د غوره انسانيت تر ټولو لويه نښه غوره اخلاق دي. او د غوره اخلاقو تر ټولو لويه نښه دا ده، چې د نورو په منفي برخورد سربېره بنده په مثبته رويه ولاړ وي.

۰۳۵- بې نفسه انسان

په قرآن کريم کې د غوره شخصيت لپاره د النفس المطمئنه کلمه راغلې ده. النفس المطمئنه ته په نورو ټکو کې له غوټو او عقدو خالي اروا (complex free soul) هم ويلی شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ياني هغه انسان چې له هر ډول منفي احساساتو او سطحي جذباتو نه اخوا فکر وکولی شي.

په دنيا کې انسان په راز، راز حالاتو کې اوسېږي. دا حالات په انسان کې ډول ډول جذبات پيدا کوي. مثلا کرکه، بغض، کينه، حسد، سوځېدنه، انتقام، تعصب، خودغرضي، غرور، ځان ښودنه، جاه طلبي، بې اعترافي او داسې نور. څوک چې په دغو ټولو جذباتو پښه کېږدي، النفس المطمئنه بلل کېږي. دا يو شعوري بهير دی. هيڅ څوک په خپل سر النفس المطمئنه نه شي کېدلی. بنده بايد په شعوري ډول خپل ځان وروزي. پرلپسې د خپلې پاکې او تطهير بهير په لار واچوي. په دې ډول دا امکان مومي، چې بنده دې النفس المطمئنه شي.

۰۳۶- بدی له منځه وړل

په قرآن کريم کې ويل شوي دي چې نېکی، بدی له منځه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړي. د دې معنا دا ده، چې له تاسې که کومه بدي وشي، نو ورپسې نېکي وکړئ. له دې سره د بدۍ اغېز له منځه ځي. مثلاً که تاسو يو کس ته بد رد وويل، نو وروسته ورته ښې خبرې وکړئ. که مو چاته زيان ورساوه، نو وروسته ورته ګټه ورسوئ. که مو د چا زړه دردولی وي، نو ښښنه ترې وغواړئ. که مو د چا په مقابل کې غاړه نېغه کړې وي، نو اوس د هغه په وړاندې غاړه ټيټه کړئ. که مو له چا سره په بد اخلاقي چلند کړی وي، نو وروسته ورسره په ښو اخلاقو چلند وکړئ. که مو څوک سپک ګڼلی وي، نو وروسته د عزت په سترګه ورته وګورئ. په دې سره به مو بدۍ له منځه لاړې شي.

۰۳۷- ګناه څه ده؟

د اسلام پيغمبر وفرمايل: چې ګناه هغه ده، چې په زړه کې مو څرېکه ووهي او د کولو په وخت کې دا وېره درسره وي، چې خلک پرې خبر نه شي. دا د ګناه داسې نښه ده،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې هر انسان په ډېرې اسانۍ پرې پوهېدلی شي. هر انسان وجدان لري. وجدان دومره حساس دی، چې د بدۍ په وخت کې سمدستي انسان سکونډي او که انسان د وجدان غږ ته غوږ ونیسي، نو هېڅ کله به ګناه ونه کړي. دغه راز کله چې انسان ګناه کوي، نو خپله ګناه له نورو خلکو پټوي. او هڅه کوي، چې څوک پرې خبر نه شي. په انسان کې چې کله دغه ډول جذبه راپیدا شي، نو پوه دې شي، چې یوه داسې کار ته یې لاس اچولی دی، چې باید ویې نه کړي.

۰۳۸- د ګاونډي حق

د اسلام پیغمبرﷺ وفرمایل: «په خدای قسم مؤمن نه دی، چې ګاونډی یې له ضرر نه په امان کې نه وي.» انسان چې هر چېرته وي، ارومرو د یو بل چا په ملتیا او ملګرتیا کې وي. دا ملګري د انسان ګاونډیان وي. د ګاونډیانو دا حق دی، چې هیڅ کله ستاسې له لاسه کومه

(c) ketabton.com: The Digital Library

بدي تجربه نه کړي. په نورو ټکو کې د دې لاربښوونې معنا دا ده، چې په دنيا کې هر انسان بايد د «بې ازاره انسان» په حيث ژوند وکړي. بنده بايد ډېر زيات احتياط وکړي، چې د ده له لاسه شاوخوا انسانانو ته کوم تکليف او ضرر ونه رسېږي. د تکليف معيار دا دی، چې نورو ته د ګيلې او شکايت فرصت ورنه کړو. که د شاوخوا خلک له تاسې نه په کومه خبره شکايت وکړي، نو د دې معنا دا ده چې نورو ته تکليف رسوئ. د نورو د شکايت په سر سمدستي بايد له هغه کار نه لاس واخلئ.

۰۳۹- په کوچنيانو شفقت او د لويانو درناوی

د اسلام پيغمبر وفرمايل: «څوک چې زموږ په کوچنيانو شفقت نه کوي او زموږ د لويانو درناوی نه کوي، هغه زموږ له ډلې څخه نه دی.» دا حديث راښيي، چې نيک اخلاق څه دي او څرنګه په ټولنه کې وده ورکولی شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په هره ټولنه کې واړه هم وي او لويان هم. د عمر له پلوه هم او له نورو اړخونو هم. مثلاً په ښوونځي او پوهنتون کې ښوونکی د لويانو په درجه کې دی او زده کوونکی د کوچنيانو حيثيت لري. په دغسې توپيري ټولنه کې په څه ډول په اعتدال سره ژوند وکړو؟ د دې ساده اصول دا دی، چې لويان دې له کوچنيانو سره په رحمت او شفقت چلند کوي او کوچنيان دې له لويانو سره د درناوي او احترام طريقه خپله کړي. په کومه ټولنه کې چې دا دواړه اصول پلي شي، د هغې ټولنې هر وګړی به خوشاله وي او هر يو به د بل په اړه د ښو فکرونو څښتن وي.

۰۴۰- په ژمنه درېدل

په قرآن کريم کې ويل شوي چې کله مو ژمنه وکړه، نو پوره يې کړئ، د ژمنو په اړه به د خدای په نزد پوښتنه درنه کيږي. له دې ښکاري چې د ژمنې معامله د دوو انسانانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترمنځ معامله نه ده. په دې معامله کې خدای هم د دریم لوري په حیث شریک دی.

د ژمنې یا تړون ارزښت دومره ډېر دی، چې انسان ته پکار ده، چې یا خو دې له سره له چاسره ژمنه نه کوي او چې ویې کړي، نو ارومرو دې یې پوره کړي. ژمنه نه کول جرم نه دی. خو له ژمنې وروسته د هغې نه پوره کول یقیناً جرم دی. ان د یوه تړون ماتول دومره ستر جرم دی، چې د ټولو انساني معاهداتو له ماتولو سره برابر دی. په دې چې د تړون د ماتولو هره پېښه تړون ته د درناوي د روایت ماتول دي. تړون ته د احترام په سر د ټولنیز عدالت ټول نظام ولاړ دی. که د معاهدې درناوی له منځه ولاړ شي، نو په ټولنه کې به د عدالت ماحول ورسره ختم شي.

۰۴۱- د احسان بدله

د اسلام پیغمبر وفرمایل: «کله چې چا ښېگڼه درسره

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړه، نو هغه وکړئ چې بدله یې ورکړئ. او که یې بدله نه شئ ورکولی، نو بیا دعا ورته وکړئ.»

دا د شرافت تقاضا ده، چې کله له انسان سره بل بنده ښېګڼه وکړي، نو د هغه په بدله کې دې دی هم له هغه سره ښېګڼه وکړي. که انسان د خپلو حالاتو له مخې د دې جوګه نه وي چې د هغه بدله ورپوره کړي، نو د هغه د جبران لپاره یو کار کولی شي، او هغه دا چې د خپل محسن په حق کې دې له خدای نه بهترینې دعاګانې وغواړي.

۰۴۲- د نورو په غم نه خوشالېدل

د اسلام پیغمبرﷺ وفرمایل: «د خپل ورور په مصیبت مه خوشالېږئ. و دې شي چې خدای په هغه رحم وکړي او هغه مصیبت په تاسې رانازل کړي.» په دې حدیث کې خلک له یوې داسې بدۍ راګرځول شوي دي، چې د خپل ځان د تباهي په معنا ده. یو انسان چې په کوم غم اخته شي، نو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه په لیدو باید ستاسې په زړه کې د خواخوږی جذبه راوټوکېږي. پکار ده چې له هغه سره مرسته وکړئ یا لږ تر لږه دعا ورته وکړئ. مګر د نورو په مصیبت خوشالېدا خورا پست کار دی. او د اخلاقي لوېدا بدترینه بڼه ده.

بله دا چې که انسان د نورو په مصیبت خوشاله شي، نو د خدای دا کړنه ډېره بده ایسي. تر دې چې خدای ترې خفه کېږي او دا پرېکړه کوي، چې له لومړي شخص نه مصیبت لرې کړي او د هغه بل کس په سر یې ورواچوي. دا بې له شکه د انسان د بدمرغۍ تر ټولو بد حالت دی.

۰۴۳- ښه ګمان ساتل

د اسلام پیغمبر ﷺ وفرمایل: «حسن ظن هم یو ډول عبادت دی.» دا حدیث راته ښیي، چې د یو چا په اړه ښه ګمان لرل دومره لوی عمل دی، چې له عبادت سره برابر دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بل کس په باره کې ښه گمان ساتل مشکل کار دی. بنده چې د خلکو په منځ کې اوسي، نو بیا بیا ځلې داسې خبرې منځته راځي، چې بدگماني ته لاره جوړوي. چې له امله یې د بنده په ذهن کې د بل کس ناوړه تصویر جوړېږي. په داسې حالت کې خوش‌گماني ساتل اسانه خبره نه ده. یوازې هماغه انسان د نورو په هکله ښه گمان لرلی شي، چې په بدگماني سربېره په خوش‌گماني درېدل یې زده وي. په چا کې چې دغسې بلندظرفي وي، هغه که د چا په باره کې بدې خبرې هم واوري، بیا هم داسې نه کوي، چې د هغه په خلاف د بدگمانۍ پېټی په اوږو بار کړي.

۰۴۴- احسان منل

د اسلام پیغمبر وفرمایل: «چا چې د بنده شکر ونه کړ، د خدای شکر به هم ونه کړي.» شکر په اصل کې د احسان منل دي. که په انسان کې دا نفسيات وي، نو اظهار به یې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

انسانانو په وړاندې هم کېږي او د خدای په وړاندې هم. دا ناشونې ده، چې انسان دې له یوه پلوه ناشکره وي او له بل پلوه دې شکر ایستونکی وي.

د یو چا د احسان اعتراف کول ډېر لوړ انساني صفت دی. شکر د همدې اعتراف نوم دی. په انسان باندې تر ټولو لوی احسان د خدای دی. د همدې لپاره انسان باید تر ټولو ډېر د خدای شکر په ځای کړي. د دې شکر نښه دا ده، چې انسان په ورځني ژوند کې د خپل ځان په څېر د انسانانو احسانونه ومني. یو انسان چې د دغه اعتراف تومنه نه لري، نو دا د دې نښه ده، چې هغه د خدای د احسان په برخه کې هم شکر نه کوي. له یوه پلوه شکر او له بل پلوه ناشکري دواړه په یوه زړه کې نه شي یو ځای کېدلی. په انسان کې به یا د دواړو لپاره شکر وي او یا به د دواړو لپاره نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۰۴۵- له تېروتنې وروسته پښېماني

د اسلام پیغمبرﷺ وفرمایل: «هر انسان خطاکار دی او غوره خطاکار هغه دی، چې له تېروتنې وروسته پښېمانه وي.» له دې ښکاري چې اصلي تېروتنه تېروتنه کول نه دي، بلکې اصلي غلطي د خپلې غلطۍ نه منل دي.

دا دنیا د امتحان دنیا ده. دلته انسان په داسې حالاتو کې ژوند کوي چې بیا بیا ځلې د غلطۍ امکان زموږ پښنه وهي. د همدې لپاره د انسان اصلي ښېگڼه دا نه ده چې هېڅ کله تېروتنه ونه کړي، بلکې په خپله غلطۍ باندې باید ټینگار ونه کړي. له غلطۍ وروسته سمدستي باید د ده وجدان راېیدار شي، د خپلې غلطۍ په سر سخته پښېماني ورته ودرېږي او غلطي کول ورته د دې وسیله شي، چې له ځان سره د احتساب جذبه یې راویښه شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۰۴۶- د وجدان غږ

له نبي کریمﷺ نه یوه صحابي د نېکي او بدي په اړه وپوښتل. نبي کریمﷺ ځواب ورکړ، چې له خپل زړه نه فتوا وغواړه، یانې له خپل زړه نه په دې مسئله ځان پوه کړه. نېکي هغه ده چې ستا زړه پرې مطمئن وي او بدي هغه ده چې ستا په زړه کې څړیکه وکړي. په انسان کې له پیدایښت سره یو حس پیدا کېږي. دا د انسان وجدان دی. وجدان یو ډول د حقایقو محکمه ده. وجدان سمدستي انسان پوهوي، چې حق او ناحق څه شی دی. کومه رویه درسته ده او کومه رویه نادرسته. که انسان فقط همدومره وکړي چې د خپل وجدان غږ ته غوږ کېږدي، نو همدا یې هم د لارښوونې لپاره بسندویه ده.

وجدان تل خپله دنده ترسره کوي. په هره موقع کې راته وایي چې څه سم دي او څه ناسم دي. که انسان له غفلت نه کار وانه خلي نو د ده وجدان د دې لپاره کافي دی، چې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

رښتینولۍ په لاره یې روان کړي.

۰۴۷- امانتونه سم وسپارئ

د قرآن کریم په احکامو کې یو حکم دا هم دی چې اې خلکو، امانتونه د هغوی خاوندانو ته وسپارئ. دا قرآني حکم ډېر جامع حکم دی او په ټول ژوند پورې تعلق نیسي.

د امانت یوه بڼه دا هم ده، چې د یو چا مال د امانت په توګه له تاسې سره ایښی وي، نو تر خپل څښتن پورې د هغه امانت سم او روغ رسول فرض دي. په همدې ډول د یوه ښوونیز مرکز استاد هم امین دی او زده کوونکي یې امانت دي. ښوونکي ته پکار ده چې خپل مسؤلیت وپېژني او هغه انساني نسلونه چې ده ته د امانت په توګه سپارل شوي دي، د هغوی د حقونو په برخه کې هېڅ کمی ونه کړي. په همدې توګه یو څوک چې د هېواد واکمن شي، نو ټول هېواد د امانت په توګه لاسته ورځي او دی یې د امین په مقام کې وي. په

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې حالت کې په واکمن فرض دي چې هغه هيلې پوره کړي، چې له مخې يې ده ته دا امانت سپارل شوی دی.

۰۴۸- سوله ييز کلچر

د اسلام يوه لارښوونه دا ده، چې دوه کسان له يو بل سره مخامخ شي، نو يو بل ته دې السلام عليکم ووايي. ياني په تاسو دې سلامتيا وي، په تاسو دې سلامتيا وي. اسلام په اصل کې سوله ييز کلچر دی او السلام عليکم ويل د دې سوله ييز کلچر سمبول.

د اسلام لارښوونه دا ده، چې د بنده په زړه کې دې د بل بنده لپاره د رحمت او شفقت جذبات په څپو وي. هر انسان دې د بل انسان لپاره د سوله ييز ژوند ارمانجن وي. هر انسان دې کوشش کوي، چې ټولنه يې د امن او سلامتيا ټولنه شي. دا د اسلام اساسي لارښوونه ده. حقيقت دا دی، چې د اسلام ټولې لارښوونې په سيده يا ناسيده بڼه د سولې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اصول ولاړې دي په دې چې له سولې پرته د رغونې يو کار هم امکان نه لري. چېرته چې سوله نه وي، پرمختګ به هم نه وي. سوله د يوې ټولنې د پرمختګ لپاره همدومره اړينه ده، څومره چې اوبه د ځمکې د ابادۍ لپاره.

۰۴۹- سوله ييز ذهنيت

د اسلام پيغمبرﷺ وفرمايل: «تاسو له دښمن سره د جګړې ارزو مه کوئ، بلکې له الله نه خير او عافيت وغواړئ.» په دې حديث کې د ژوند يو اساسي اصول په ګوته شوی دی. د دې اصول ارزښت د فرد لپاره هم دی او د قوم لپاره هم. يو انسان چې په ټولنيز ژوند کې اوسي، نو له نورو سره يې اختلافات هم راپيدا کېږي، تر دې چې خبره تر دښمنيو هم رسېږي. خو دا درسته طريقه نه ده، چې يو انسان مو دښمن تر نظر درشي، نو له هغه سره جګړې ته متې ونغاړئ. د دې په ځای سمه طريقه دا ده چې له دښمن

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره هم د ښکر وهلو طریقه غوره نه کړو، بلکې د سولې د اصولو له مخې له هغه سره د جوړجاړي هلې ځلې وکړو.

سوله ییزه طریقه په هر حال کې د عمل وړ ده. یوازې باید دومره وکړو، چې د دښمنۍ له پیدا کېدو وروسته د منفي نفسیاتو ښکار نه شو.

۰۵۰- سوله ییز ښاري

د اسلام پیغمبرﷺ وفرمایل: «مسلمان هغه دی چې له لاس او ژبې نه یې نور خلک خوندي وي.»

د دې معنا دا ده، چې د خدای رښتونی بنده هغه دی، چې په ټولنه کې په نه تشدد ژوند وکړي. نه یې نورو ته له ژبې نه ضرر ورسېږي او نه یې له لاس نه څوک ځور تجربه کړي. دا د انسانیت ټیټ معیار دی. د انسانیت لوړه درجه دا ده، چې ښځه او نر په ټولنه کې داسې ژوند وکړي، چې نورو ته یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګټه ورسېږي. او که څوک نورو ته ګټه نه شي رسولی، نو لږ تر لږه دې دومره وکړي، چې په خپله ټولنه کې دې بې ازاره انسان پاتې شي او نور خلک دې له خپل ازار نه وژغوري.

یو انسان چې له خپلې ژبې او لاس نه نورو ته زیان رسوي، نو خپل انسانیت له لاسه ورکوي او د انسانیت له درجې نه د حیوانیت درجې ته راغورځي. د انسانیت رښتینی معیار دا دی، چې بنده دومره حساس وي، چې د نورو لپاره ازاري کېدل اصلا ورته د زغملو وړ نه وي.

یو انسان چې په دې مسئله کې حساس وي، هغه نورو ته په زیان رسولو خوښي نه کوي بلکې دا فکر ورسره پیدا کېږي چې ځان مې د انسانیت له درجې نه غورځولی دی. او که کله د ده له لاسه چاته زیان ورسېږي، نو سمدستي پرې خجالته کېږي او د زیان د جبرانولو کوشش کوي. او تر هغه وخته سکون نه مومي، چې له خپل ورور نه یې بښنته نه وي غوښتې او یا یې خپله تېروتنه نه وي جبران کړې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۰۵۱- له زیانه ځان وژغورئ

د اسلام پیغمبرﷺ وفرمایل: «په اسلام کې نه زیان اخیستل شته او نه زیان رسول.» دا حدیث یو مهم اجتماعي اصول راته بیانوي. د دې اصول تعلق په نر پورې هم دی او په ښځې پورې هم، په فرد پورې هم دی او ډلې پورې هم، دا اصول د ملي ژوند لپاره هم دی او د بین المللي ژوند لپاره هم.

په اوسنۍ دنیا کې هر انسان په بېلا بېلو حالاتو کې ژوند تېرولو ته اړ کېږي، کله په موافقو حالاتو کې او کله په مخالفو حالاتو کې، کله د ښادۍ په حالاتو کې او کله د غم په حالاتو کې. په داسې حالت کې نر او ښځه په څه ډول په دې دنیا کې ژوند وکړي، د هغه لپاره دا حدیث یو هراړخیز اصول دی. یانې دا چې هر انسان دې داسې بې ازاره ژوند وکړي چې له یوې خوا د ده له لاسه چاته هېڅ تکلیف ونه رسېږي او له بلې خوا دې دومره ځیرک وي، چې بل څوک هم دا فرصت ونه مومي، چې ده ته زیان ورسوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۰۵۲- ډېر لوی څواک

د اسلام پیغمبرﷺ وفرمایل: «خدای په نرمي هغه څه ورکوي چې په سختي يې نه ورکوي.» په دې تورو کې د فطرت یو قانون بیان شوی دی. هغه دا چې د دې دنیا خالق دا دنیا داسې پنځولې ده، چې دلته په نرمي او نه تشدد کارونه سمبړي او په سختي او تشدد کارونه ورانبږي. نرمي او نه تشدد ګټوره پایله ورکوي او د سختي او تشدد لاره بې پایلې پاتې کېږي.

د سختي او تشدد لاره د بړاس ويستلو لپاره خو کار ورکولی شي مګر د یوه رغنيز هدف په ترلاسي کې ګټه نه شي رسولی. د رغوني او پرمختګ کارونه یو داسې روش غواړي، چې له پیل وروسته مسلسل دوام وکړي. د پایداره عمل دا ځانګړنه یوازې د نه تشدد په تګلاره کې موندل کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۰۵۳- سوله بهتره ده

په قرآن کريم کې خلکو ته خطاب شوی دی، چې سوله بهتره ده. د دې معنا دا ده چې کله يوه شخړه پيښه شي، نو غوره دا ده، چې خلک د نښتې لاره خپله نه کړي بلکې د جوړجاړي لاره دې ونيسي. په ژوند کې بيا بيا ځلې داسې پيښيږي، چې د دوو کسانو ترمنځ په يوه خبره شخړه پيښيږي، په دې حالت کې د خلکو په مخکې دوه ممکنه لارې پرتې وي. يوه دا چې د نښتې او تشدد له لارې د ستونزې د حل کوششونه وکړي او بله دا چې د سوله ييزو خبرو اترو او مکالمې له لارې په خپلو کې جوړجاړی وکړي او شخړه په خپله ابتدايي مرحله کې شنده کړي.

دا حقيقت دی چې يوازې د جوړجاړي لاره د دواړو خواوو لپاره گټوره لاره ده. د نښتې طريقه تل سرچپه پايله زېږوي. خپل منځي کرکه ورسره زياتيږي. او تر کومه چې د اصلي ستونزې خبره ده، هغه هم نه حليږي. که خلک دې مسئلې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته د نتيجې له کړکيو وګورې، نو هيڅ کله به د مخامختيا روش غوره نه کړې، په دې چې د مخامختيا مسير انسان له تباهي پرته بل هيڅ ځای ته هم نه رسوي.

۰۵۴- ټولنيز خدمت

په قرآن کريم کې ويل شوي چې د خدای رښتيني بندګان هغه دي، چې په مالونو کې يې د سوالګرو او محرومو خلکو حق معلوم وي. له سوالګر نه مراد هغه څوک دی چې په خوله يو څه وغواړي او له محروم نه مراد هغه سړی دی چې په خوله خو يې نه غواړي مګر بې وسي او بې کسي يې په لويه خوله چيغې وهي.

د خدای رښتيني بندګان تر هغو پورې خپله ګټه د ځان لپاره دُرسته نه ګڼي چې د سايل او محروم برخه يې نه وي ترې ورکړې. دا لارښوونه له هر انسان نه د ټولنې خدمتګار جوړوي. له کومې ټولنې چې دی د ځان لپاره يو څه اخلي، نو دا هم په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان فرض ګڼي چې بېرته يې هغې ټولنې ته هم ورکړي.

له سایل نه مراد عام اړمن وګړي دي. له محروم نه په ځانګړې توګه هغه خلک مراد دي، چې له یوه علته معذور او یا معیوب شوي وي. د معذورو خلکو خدمت کول د اسلام په نزد مازې ټولنیز خدمت نه دی. بلکې ځان د خدای د ابدي رحمتونو مستحق ګرځول دي.

۰۵۵- ټول انسانان یو دي

د اسلام پیغمبرﷺ وفرمایل: «ټول انسانان د ادم اولاده دي او واورئ چې ادم له خاورې پیدا شوی و.» په دې حدیث کې دا حقیقت اعلان شوی دی چې ټول انسانان برابر دي. په دوی کې ځینې ظاهري فرقونه به وي، خو د حقیقت له پلوه له یو بل سره هېڅ فرق نه لري.

دا حدیث د ټولو انساني اړیکو یو مهم اصول رازده کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او هغه د مساواتو اصول دی. ټول انسانان چې له یوې مادې خلق شوي دي او ټول د یوه نر او ښځې اولاده دي، نو په دوی کې هر ډول فرق او امتیاز پخپله په اوبو لاهو کېږي. د دې اصول مطابق، ټول سړي د یو بل د وینې ورونه (blood brother) دي. او ټولې ښځې د یو بل لپاره د وینې خویندې (blood sisters) دي. دا اصول د انسان او انسان ترمنځ د توپیر او امتیاز ټول بنیادونه ړنګوي.

۰۵۶- د مشورې ارزښت

په قرآن کریم کې په مشورې ډېر تاکید شوی دی. د نبي کریمﷺ په هکله په روایتونو کې راځي چې ده مبارک به همېش په چارو کې له خلکو سره مشوره کوله. مشوره څه ده؟ مشوره دا ده، چې په پېښه شوې مسئله کې د هر کس رایه وغوښتل شي. په دې سره د هر انسان پوهه او تجربه مخې ته راځي او دا ممکن کېږي چې په ډېر بهتر انداز د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستونزې د هوارولو لارې چارې وسنجول شي او په ډېر ښه پلان سره کار پیل شي. له مشورې پرته چې کوم کار ترسره کېږي، هغه به د یوه کس په فکر بنا وي او له مشورې وروسته چې کوم کار کېږي، په هغه کې د ګڼو خلکو فکرونه راټول وي.

مشوره په اصل کې د ټولنیز فکر بل نوم دی. په فردي سوچ او اجتماعي سوچ کې چې کوم فرق وي، هماغه فرق د بامشورې کار او د بې مشورې کار ترمنځ هم دی. له ګڼو علتونو داسې کېږي چې د یوه کس ذهن ټولو اړخونو ته نه رسېږي. مشوره د همدې نیمګړتیا جبران دی. د مشورې له لارې دا امکان مومي چې انسان په چارو کې ډېرې سمې رایې ته ورسېږي، له وړاندې نه د تېروتنو د مخنیوي تدبیر وکړي. مشوره د بریالي پلان مهمه برخه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۰۵۷- خبرې بندول نشته

د اسلام پيغمبر ﷺ وفرمايل: «د انسان لپاره روا نه ده چې له خپل ورور سره تر درې ورځو نه ډېر خبرې اترې ونه کړي.» د دې معنا دا ده چې که مو له چا سره شخړه راشي او د خبرو بندولو نوبت راشي، نو ډېر تر ډېره د درې ورځو لپاره يې دا کار جواز لري. له درې ورځو نه زيات خبرې اترې بندول په هېڅ حال کې هم روا نه ده. تر هغه وروسته خبره د انسان ايگو (انا) ته رسېږي. د يو چا لپاره غوسه جواز لرلی شي، خو د انانيت جواز د هيچا لپاره هم نشته. غوسه يوه فطري کمزوري ده چې د لنډ وخت لپاره پارېږي خو انانيت يوه بدي ده. انانيت د سرکشۍ مسئله ده. همدا وجه ده چې غوسه د بښنې وړ ده خو انانيت او سرکشي نه بښل کېږي. د لنډمهالي غوسې لپاره انسان يو عذر لرلی شي خو انانيت او سرکشي يو داسې جرم دی چې د هغو لپاره هېڅ د منلو وړ عذر نشته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۰۵۸- له منلو مخکې پلټنه

په قرآن کريم کې امر شوی دی چې کله د چا په باره کې کوم څه درته وويل شي، نو لومړی تحقيق وکړئ. له دې ښکاري چې له څېړنې پرته يوه خبره منل ډېر نامسوولانه کار دی.

عموما د خلکو طبيعت داسې وي، چې څه يې واورېدل يا يې ولوستل، نو سمدستي يې مني. حال دا چې تجربه راښيي، چې خبر رسوونکی زياتره وختونه په يوه خبره پوره نه وي پوهېدلی او تر نورو يې رسولې وي. خو له څېړنې وروسته په ډاګه کېږي چې اصلي خبره هم نيمګړې وه او له هغې خبرې نه اخيستل شوې پايله هم نيمګړې وه.

له څېړنې پرته يوه خبره منل په زياترو حالاتو کې د تاوان سبب کېږي. په دې سره بدګمانی ايجادېږي. خلک د يو بل په باره کې غلطې رايې جوړوي. تر دې چې بعضې وختونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه ناسمه خبره د جګړې او فساد لامل ګرځي. په داسې حالت کې د مسوولیت تقاضا دا ده چې یوه خبره په بشپړه توګه وڅېړو، بې له څېړنې یوه خبره سمه ونه ګڼو.

۰۵۹- ټول انسانان ورونه، ورونه

د اسلام پیغمبر ﷺ وفرمایل: «اې خدایه، زه شاهدي ورکوم چې ټول انسانان په خپلو کې ورونه، ورونه دي.» دا حدیث د انساني اړیکو بنیاد راته بیانوي. د دې حدیث مطابق، د ټولې نړۍ خلک د یوې کورنۍ مانند دي. هر یوه ته پکار ده چې له نورو سره هماغسې چلند وکړي چې په خپله کورنۍ کې يې له خپل ورور سره کوي. دا اصول د نړیوالې ورورۍ اصول دی. دا اصول د خپل او بل وېش له منځه وړي. د دې اصول په خپلولو سره ټول پردي په خپلو بدلېږي. هېڅ څوک د چا لپاره پردی نه وي. دا اصول ټول انساني ينت په يوه داسې مضبوط تار تړي چې تر هغه بل

(c) ketabton.com: The Digital Library

مضبوط تار نشته.

۰٦۰- درې حرام شیان

د اسلام پیغمبرﷺ وفرمایل: «په یوه انسان د بل بنده درې شیان حرام دي، د هغه وینه، د هغه مال او د هغه ابرو.» دا اصول د دوو انسانانو ترمنځ د ازادي حد تعریفوي. هر انسان ازاد دی. خو د ده ازادي هلته ختمیږي، چېرته چې د بل انسان د ځان، مال او ابرو لپاره خطر ګرځي.

انسان ته په دې دنیا کې ازادي ورکول شوې ده، په دې چې بې له ازادي پرمختګ نه کیږي. خو دا ازادي نامحدوده نه ده، محدوده ده. یو انسان یوازې تر هماغه وخته ازادي لري چې د بل انسان ځان، مال او ابرو ته نقصان ونه رسوي. په کومه شیبه کې چې انسان په دې درې شیانو کې د نورو لپاره خطر وګرځي، د ده ازادي پای ته رسیږي. او خپله فطري ازادي ترې اخیستل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۰٦١- هر کس مسؤل دی

د اسلام پیغمبرﷺ وفرمایل: «واورئ، له تاسو هر یو شپون دی، او له هر یوه نه به د هغه د رمې په اړه پوښتنه کېږي.» په دې حدیث کې د شپون او رمې د مثال په مرسته د ژوند یو حقیقت روښانه شوی دی. هغسې چې شپون خپله رمه لري، همداسې هر انسان د خپلو حالاتو له مخې یوه رمه لري. او په هر شخص فرض دی، چې د خپلې رمې د ساتنې مسؤلیت سرته ورسوي.

مثلاً د کورنۍ د مشر لپاره د هغه کورنۍ رمه ده. په ده فرض دی، چې د خپلې کورنۍ اړوند خپل مسؤلیتونه په ځای کړي. همداسې په ښوونځي یا پوهنتون کې یو استاد د خپلو زده کوونکو مسؤل دی. په ده فرض دی، چې د خپلو زده کوونکو په حق کې خپل ښوونیز مسؤلیت په بشپړه توګه سرته ورسوي. دغه راز یو رهبر د خپلو پیروانو مسؤل دی. په ده فرض دی، چې کوم خلک د ده ملګرتیا کوي، په پوره معنا د

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغوی خیرخواهي وکړي. همداسې د یوې ادارې مشر د هغې ادارې اړوند خلکو په حق کې مسؤل دی. په ده فرض دی، چې په ادارې پورې د مربوطو خلکو په هکله خپل مسؤلیتونه ادا کړي.

۰۶۲- له هر یوه سره مرسته

د اسلام پیغمبر ﷺ وفرمایل: «له خپل ورور سره مرسته وکړئ، که ظالم وي یا مظلوم. خلکو وپوښتل چې د مظلوم په مرسته خو پوهېږو، خو له ظالم سره څرنګه مرسته وکړو؟ نبي کریم ﷺ وفرمایل: ظالم له خپل ظلم نه راوګرځوئ.» اسلام په هر انسان کې دا روحیه روزل غواړي، چې بنده باید د بل انسان خیر غوښتونکی وي. د همدې خیر غوښتنې عملي بڼه مرسته ده. د مظلوم مرسته دا ده، چې له ظلم نه یې وژغورو. د ظالم مرسته دا ده، چې له ظلم نه یې راوګرځوو. له ظلم نه یې د راګرځولو معنا دا نه ده چې له هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره نښتو ته ملا وتړو. د ظالم واقعي مرسته دا ده، چې د اصلاح لپاره دعا ورته وشي، له خیرخواهۍ ډک نصیحتونه ورته وشي. داسې حالات ورته مساعد شي، چې ظالم کس ته د خپلې تېروتنې احساس ودرېږي او د ظلم پرېښودو ته راضي شي. د ظالم مرسته له ظالم نه نفرت کول نه دي بلکې له ظالم سره خیرخواهي کول دي. په نفرت سره ظلم زیاتېږي او خیرخواهي د ظلم ریښې وروچوي.

۰۶۳- نرمه رویه

د اسلام پیغمبر خپل ملګري په یوه سفر استول نو د نصیحت په ژبه یې ورته وویل چې له خلکو سره په نرمۍ چلند وکړئ ځکه چې تاسې اساني کوونکي لېږل شوي یاستئ، سختي کوونکي نه یاستئ لېږل شوي. دا حدیث د هرې ځانګې په خلکو پورې تعلق نیسي. په دې حدیث کې د هر چا لپاره نصیحت شته. مثلاً یو افسر به له خپلو ماتحتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره د همدې اصول له مخې چلند کوي. يو استاد به له خپلو زده کوونکو سره همدا معامله کوي. يو مدير به د خپل شرکت له کارمندانو سره په همدې ډول برخورد کوي، او داسې نور.

هر انسان ته بويه چې دا نصحيت په پام کې ونيسي. او دا فکر ورسره وي، چې دى چې هر چېرته دى، هغه ځاى ته د خداى له لوري لېږل شوى دى. دى به خلک په ستونزو کې نه اچوي، بلکې د اسانى لارې به ورته لټوي.

۰۶۴- د رحم فورمول

د اسلام پيغمبر وفرمايل: «تاسې د ځمکې په اوسېدونکو رحم وکړئ، د اسمانانو خاوند به په تاسو رحم وکړي.» دا يو ساده اصول دى، چې په هر نارينه او ښځينه کې د خير د کار داسې جذبه راپاروي چې هېڅ کله پاى نه مومي.

هر انسان د خداى مرستې ته محتاج دى. هره ښځه او

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر نر اړتیا لري، چې د ژوند په بېلا بېلو پړاوونو کې د خدای له مرستې برخمن وي. په دې دنیا کې هېڅ څوک هم د خدای له مرستې پرته نه شي کامیابېدلی.

د دې لپاره چې ځان د خدایي مرستې مستحق وګرځوو، تر ټولو اسانه لاره یې دا ده، چې انسان چې د خپل ځان لپاره له خدای نه څه غواړي، هماغه څه دی نورو خلکو ته هم ورکړي. دی غواړي، چې خدای ورسره مرسته وکړي، نو ده ته هم پکار ده، چې له نورو سره مرسته وکړي. دی غواړي، چې خدای ورسره د نرمي چلند وکړي، نو دی دې هم له نورو سره په نرمي چلند کوي. دی غواړي، چې خدای یې له تېروتنو او لغزشونو ورتېر شي، نو ده ته هم بویه چې د نورو له تېروتنو ورتېر شي.

له انسان سره د نرمي او شفقت چلند ګواکې عملي دعا ده او د عمل په ژبه کې دا ویل دي، چې خدایه! ما ستا له بندګانو سره د نرمي او شفقت معامله وکړه، نو اوس ته هم له

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماسره د نرمي او شفقت معامله وکړه.

۰٦۵- خپلمنځي درناوی

په قرآن کريم کې د پيغمبر عليه السلام په ژبه ويل شوي دي چې اې خلکو، ستاسې لپاره ستاسې دين او زما لپاره زما دين. دا آيت راته ښيي، چې په يوه ټولنه کې چې د ګڼو مذاهبو خلکو ژوند کوي، نو د هغو ترمنځ معتدل ماحول ځرنګه جوړ کړو. د دې ساده فورمول دا دی چې د يوه پيروي وکړئ او نورو ټولو ته درناوی وکړئ:

Follow one and respect all.

په مشترکو مذهبي ټولنو کې د سوله ييزې فضا لپاره همدا يوازنی اصول دی. دا دنيا د اختلاف دنيا ده. په دې دنيا کې د اختلافاتو ختمېدل امکان نه لري. په داسې حالت کې د عمل وړ فورمول همدا يو دی او هغه زغم او تحمل دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ياني هر يوه ته دا حق ورکول چې د خپلې خوښې مطابق مذهب يا کلچر ورخپل کړي.

د اختلاف په موضوع باندې له يو بل سره سوله ييز ډيالوګ کولی شو، خو د اختلاف د ختمولو کوششونه لا زيات اختلافات زېږوي، له دې پرته هېڅ هم نه کوي.

٠٦٦- مذهبي درناوی

د پيغمبرﷺ په زمانه کې په مدينه کې ځينې يهودي قبيلې اوسېدې. يوه ورځ د اسلام پيغمبر وليدل چې په لاره باندې يوه جنازه روانه ده. د اسلام پيغمبر په دې وخت کې ناست و. د جنازې په ليدو پيغمبرﷺ سمدستي له درناوي ورته ودرېده. يوه صحابي وويل، اې د خدای رسوله! دا خو د يوه يهودي جنازه وه. نبي کريمﷺ وفرمايل، ولې هغه انسان نه دی؟

دا حديث راته ښيي، چې انسان په هر حال کې د درناوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړ دی، هغه که زموږ د خپل مذهب وي او که د بل مذهب، زموږ د قوم وي او یا د بل قوم. په هېڅ پلمه هم د انسان درناوی له منځه نه شي تللی. حقیقت دا دی چې هر انسان هماغه یوه خدای پیدا کړی دی. له دې امله ټول انسانان په یو ډول د درناوي وړ دي.

۰٦۷- په دښمن کې ملګری

په قرآن کریم کې ویل شوي چې که کوم څوک خپل دښمن درته واېسي نو په غبرګون کې تاسې هم دښمني مه ورسره کوئ بلکې ښه رویه ورسره کوئ. د دې یو طرفه برخورد پایله به دا وي چې دښمن به مو هم ملګری شي. د اسلام دا لارښوونه راته ښیي چې دښمني ابدي شی نه دی. حقیقت دا دی، چې په هر دښمن انسان کې یو ملګری انسان پټ وي. د خپلې یو طرفه رویې له لارې دا احتمال په حقیقت بدل کړئ، خپل دښمن په خپل ملګري بدل کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په غبرګون کې ښکلې رویه د انسان وجدان راویښوي او د چا چې وجدان بیداره وي، هغه بل هېڅ روش هم نه شي زغملی مګر دا چې له دښمنۍ لاس واخلي او ستاسې ملګری شي.

۰۶۸- له نرمي نه بې برخې

د اسلام پیغمبرﷺ وفرمایل: « څوک چې له نرمي بې برخې وي، هغه له هرې ښېګنې بې برخې دی.» دا حدیث یو هر اړخیز اصول راته ښيي او هغه په خبرو اترو او اړیکو کې نرمي ده.

هغه انسان چې د نرمي طریقه خپله کړي، هغه به په هره مسئله کې او همېش بریالی وي، ځکه هېڅ څوک له دا ډول یوه سړي سره دښمني نه کوي. خو څوک چې په چارو کې له نورو سره نرمي نه کوي، د هغه به کار له ورانېدو سره ملګری وي، په دې چې هر سړی به له ده نه سر ټکوي. د مخالفینو او دښمنانو په منځ کې به راګیر وي. او د کور دننه او له کور

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه بیرون دواړو ځایونو کې به له هسې مسایلو سره لاس او ګرېوان وي.

۰٦۹- د ساده ګي اهمیت

د اسلام پیغمبر ﷺ وفرمایل: «ساده ګي د ایمان برخه ده.» ساده ګي د ایمان برخه ګڼل د ساده ګي ډېر لوړ اهمیت څرګندوي. ساده ګي د باهدفه انسان تګلاره ده. باهدفه انسان د تجمل او عشرت بار په اوږو نه شي وړلی چې په سهولتونو او عیاشیو کې دې یې سر ډوب وي او د خپل وخت او انرژي یوه برخه په همدې لارو کې ولګوي. د ساده ګي معنا ده، خپلې اړتیاوې یوازې تر لازمي شیانو پورې محدود ساتل، خپل ځان له نا اړینو شیانو سره نه عادت کول، خپل ځان د ارامتیا له شیانو لرې ساتل. ساده ګي په اصل کې ډېر غوره تدبیر دی. ساده ګي دا ممکنوي، چې انسان خپل ژوند په بشپړه توګه د خپل هدف لپاره وکاروي او د ژوند هیڅ برخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې هم له هدف پرته په بل شي کې برباده نه شي.

د انسان د پرمختګ لپاره تر ټولو مهم شی دا دی چې د تفکر بهير (thinking process) يې له خنډ او ځنډ پرته جريان ولري. ساده‌ګي په دې ذهني بهير کې ډېر لوی مرستندوی دی. ساده‌ګي د انسان ذهن ته له نورو ټولو شيانو فراغت وربښي.

۰۷۰- د پاکوالي ارزښت

د اسلام پيغمبر ﷺ وفرمايل: «پاکوالی د ايمان برخه ده.» له دې حديث نه معلومېږي چې پاک اوسېدل او خپل چاپېريال پاک ساتل په اسلام کې څومره ډېر ارزښت لري.

اسلام د خپل حقيقت په اعتبار سره دا دی چې د بنده زړه او روح صفا شي. له ککړو فکرونو لاس واخلي او له پاکو فکرونو سره واوسي. خپل دروني وجود همداسې په بنو

(c) ketabton.com: The Digital Library

فکرونو سپېڅلې کړي لکه انسان چې په اوبو سره خپل بدن صفا کوي.

بنده چې خپل درون صفا کړي، نو په طبيعي ډول به غواړي چې بيرون يې هم صفا سوتره وي. دی به په خپل بدن او جامو هم ځانګړی پام ساتي. د خپل کور او خپل ماحول د صفا ساتلو هڅې به کوي. او پاکوالی به د داسې انسان د مزاج تلپاتې برخه وګرځي.

۰۷۱- د منځ لاره

د اسلام پيغمبر ﷺ وفرمايل: «خير الامور اوسطها» ياني تر ټولو غوره طريقه د منځ طريقه ده. دا لارښوونه په نورو ټکو کې داسې بيانولی شو چې تر ټولو غوره لاره د منځ لاره ده.

په دنيا کې انسان د ګڼ شمېر خلکو په منځ کې ژوند تېروي. په دې حالت کې بهتره طريقه هغه ده چې انسان له

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوم خنډ پرته خپله لاره ووهي او له چا سره يې نښته ونه شي. همدې لارې ته د منځ لاره ويل کېږي. د منځ لاره همېش د اعتدال لاره وي. د اعتدال لاره همېش عملي لاره وي. په دې لاره کې انسان له کوم خطر پرته وړاندې تللی شي. د اعتدال په لاره کې د داسې لوی تاوان اندېښنه نه وي چې د انسان ټول پلان دې وشړېږي او بلاخره د مايوسي او ناهيلي په تغر پښې وغځوي.

۰۷۲- په عاجزي کې بلندي

د اسلام پيغمبرﷺ وفرمايل: «چا چې عاجزي وکړه، رب به بلندي ور په برخه کړي.» دا د خدای ټاکلی قانون دی. د دې قانون مطابق، د عاجزي روش د انسان لپاره د پرمختګ لارې پرانيزي. خو د غرور روش انسان د پستۍ په خوا بيايي. په عاجزي کې دوه اړخيزه ګټه ده. عاجزي کوونکی دا ګټه کوي چې په زړه کې يې روحانيت راوېښېږي، اعلی انساني صفات

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کې راټوکېږي. د خدای فیضانونه وررسېږي. د حقیقت پسندي مزاج يې شخصیت ته لاره کوي. او دا وړتیا مومي چې شیانو ته په بې پرې انداز وګوري.

له چا سره چې په عاجزي برخورد وشي، هغه د خپل وجدان د اواز له مخې د عاجزي کوونکي د عظمت منلو ته مجبورېږي. د هغه په مقابل کې د سرکښۍ جذبه له لاسه ورکوي او مجبورېږي چې د عاجزي کوونکي اخلاقي برتري ومني او د ځان په مقابل کې هغه ته ډېره لوړه انساني درجه ورکړي.

عاجزي صرف یوه تګلاره ده. په دې کار کې په انسان باندې کوم لګښت نه راځي. په عاجزي باندې بنده کوم څه له لاسه نه ورکوي. خو د هېڅ په نه ورکولو سره هم بنده هر څه لاسته راوړي. که د عاجزي په خلاف روش دروغجنه لويي وي، نو د عاجزي مطابق روش رښتینی انسانیت دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۰۷۳- بې ځایه لګښت نه

په قرآن کریم کې اسراف (بې ځایه لګښت) منع شوی دی. یانې له واقعي اړتیاوو پرته لګښتونه کول. د اسلام پیغمبر ﷺ وفرمایل: «ان من السرف أن تأکل کل ماشتهیت» یانې دا هم اسراف دی چې هر هغه څه وخورې چې ستا زړه يې غواړي.

که انسان خپله ګټه په واقعي اړتیاوو ولګوي، نو دا یې روا حق دی. خو که د خپل خواهش او خوند له مخې لګښتونه وکړي، نو هېڅ څوک هم د دې حق نه لري. که خدای چاته ډېر مال ورکړی وي، نو دا یې په دې خاطر نه دی ورکړی، چې یوازې یې په خپل ځان مصرف کړي. مال د خدای امانت دی او انسان ته پکار ده چې په هماغو ځایونو کې یې ولګوي چې خدای ورته ټاکلي دي. کوم بنده چې داسې ونه کړي، نو ګواکې د خدای په امانت کې یې ځان پوره نه دی ثابت کړی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۰۷۴- اجتماعي برکت

د اسلام پیغمبرﷺ وفرمایل: «د یوه سړي خوراک د دوو کسانو لپاره بس دی او د دوو خوراک د درېو کسانو لپاره بس دی.» په دې حدیث کې د ګډې اوسېدا او په اجتماعي ډول د کار کولو برکت ښودل شوی دی.

په دې حدیث کې د خوړو مثال سمبولیکه بڼه لري. حقیقت دا دی چې دا حدیث د ژوند په ټولو چارو پورې تعلق نیسي. که خلک له یو بل سره په ګډه کار وکړي او په ګډه راشه درشه وکړي، نو کم خلک به هم ډېر لوی، لوی کارونه وکړي. په کمه پانګه کې به هم ډېرو خلکو ته ګټه ورسېږي. له کمو وسایلو نه به هم د ډېرې ګټې ترلاسی ممکن شي. که هر انسان جلا جلا لګیا وي، نو په ډېره وړه دایره کې به یوازې خپل ځان ته ګټه ورسوي. خو که همدا کسان یو بل په خپل کار کې ورګډ کړي، نو په مجموعي توګه به ټولو ته له یو بل نه ګټه رسېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۰۷۵- د انصاف تقاضا

د اسلام پيغمبرﷺ يو ځل په مدينه کې له چانه پور واخيسته. يوه ورځ هغه سړی په خپل پور پسې راغی او د پور د ترلاسي لپاره يې ډېره سخته ژبه وکاروله. د اسلام د پيغمبر ملګرو غوښتل چې سړي ته د خپلې بې ادبي جزا ورکړي. خو پيغمبر عليه السلام له دې کاره راوګرځول او ويې ويل، حقداره د غږېدو لري.

دا له نورو سره د رعايت کولو درس دی. که يو سړی له کومې وجې په غوسه شي يا زشتې خبرې وکړي، نو اورېدونکی دې د رعايت برخورد ورسره وکړي. که يو انسان د بل سړي د زشتو خبرو اورېدو ته تيار نه وي، نو بيا دې له دغسې سړي سره د پور معاملې هم نه کوي. له پور اخيستو وروسته به په هر حال کې پور ورکوونکي دا ته حق ورکوو چې هغه چې په هر رنګ خپل احساسات ښکاره کړي، نو څرګندوي به يې. په دغسې يوه معامله کې بايد پور

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخیستونکی د زغم او تېرېدنې لمنه ټینګه کړي. دی داسې نه شي کولی چې پور ورکوونکي ته دې د زغم نصیحتونه پیل کړي.

۰۷۶- له حق نه زیات نه اخیستل

د اسلام پیغمبرﷺ وفرمایل: «که دوه کسان د ځمکې قضیه ماته راوړي. او په دې دواړو کې یو کس په چالاکي سره خپله قضیه وړاندې کړي او له دې امله ځمکه هغه ته ورکول شي، حال دا چې په حقیقت کې ځمکه د هغه نه وي، نو داسې ده لکه د اور ټوټه چې ورکول شوې وي.»

له دې ښکاري چې یو څه چې په رښتیا د سړي حق نه وي، نو که په هغه سودا کې په کوم چل ول له محکمې نه د خپلې خوښې پرېکړه ترلاسه کړي، بیا هم هغه شی د ده نه کیږي. هیڅ عدالتي پرېکړه حقیقت نه شي بدلولی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

حقیقت دا دی چې په یوه شي ناروا ولکه په هر حال کې بده ده. د محکمې پرېکړه یوه ناروا نه شي روا کولی. که د انسان وجدان وایي چې پلانکی شی زما نه دی، نو په دې حالت کې د دې لپاره سمه لاره دا ده چې هغه شی خپل حقدار ته وسپاري، نه دا چې د غلطو تدبیرونو له لارې په ناروا توګه د نورو په شیانو ګېډه واچوي. وجدان تر ټولو لویه محکمه ده. تر ټولو لویه پرېکړه هغه ده چې د وجدان له محکمې نه صادره شوې وي.

۰۷۷- د نورو لپاره هم د ځان په څېر

د اسلام پیغمبر ﷺ وفرمایل: «مومن هغه دی چې نورو ته هم هغه څه خوښ کړي چې د ځان لپاره یې خوښوي.» دا د ټولنیزو اخلاق ډېر هر اړخیز اصول دی. هر سړی په دې پوهېږي چې کومه رویه یې خوښه ده او کومه رویه ناخوښه. همداسې دې له نورو سره هم وکړي. له نورو سره دې هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

هماغه رویه وکړي، چې دی یې د ځان لپاره غواړي او له نورو سره دې له هغې رویې ډډه وکړي، چې د ځان لپاره یې نه خوښوي.

د ټولنیزو اخلاقو دا اصول دومره ساده او فطري دی، چې هره ښځه او هر نر پرې پوهېږي. اړتیا یوازې دا ده چې هر انسان په دې برخه کې حساس شي. کوم حساسیت چې دی د ځان لپاره ښیي، هماغه حساسیت دې د نورو په تړاو هم ښکاره کړي. که خلک دا اخلاقي اصول ورتېینګ کړي، نو ټوله جامعه به د خیر او سولې جامعه وګرځي.

۰۷۸- اقتصادي خپلواکي

د اسلام پیغمبر ﷺ وفرمایل: «خدای چې د یو چا لپاره د روزي یوه وسیله برابره کړه، نو بیا دې پخپله له هغې نه لاس نه اخلي، مګر دا چې له مجبوري نه یې پرېښنودو ته اړ شي.» د اسلام د لارښوونې مطابق، رزق په خدای پورې تړلی دی. د

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدې لپاره کله چې انسان ته د رزق یو سبب په لاس ورشي، نو د خدای له شکر سره دې په هماغه سبب پورې کلک پاتې شي. او که یې له کوم واقعي لامل پرته پرېږدي، نو د خدای له مرستې نه به یې ځان بې برخې کړی وي.

په اقتصادي ژوند کې د بریا راز استقامت دی. په دې حدیث کې د استقامت او خپلواکي لارښوونه شوې ده. په اقتصادي ژوند کې بریا همېش د اوږدې مودې لپاره له خواریو وروسته ترلاسه کېږي. انسان ته پکار ده چې د حال په ځای اینده په نظر کې ولري. په دې ډول په بنده کې استقامت پیدا کېږي او ارومرو به د بریا تر سرحده رسېږي. دا حدیث ګواکې دا خبره رازده کوي، چې د اقتصادي فعالیتونو لپاره په ځان کې د اینده بیني مزاج وروزئ. یوازې د حال په لیدو حوصله له لاسه مه ورکوئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۰۷۹- رزق د خدای له لوري

په قرآن کريم کې ويل شوي چې د ځمکې په سر چې ژوندي ساکښ دي، د ټولو روزي د خدای په غاړه ده. د اسلام پيغمبر ﷺ وفرمايل: «خدای چې د سړي او ښځې لپاره کومه روزي ليکلې ده، هغه ترې هېڅ څوک نه شي ګرځولی، نه يې څوک کمولی شي، نه يې زياتولی شي.» دا اعلان هر سړي او ښځې ته د داسې روزي ډاډ ورکوي، چې هېڅ تروړونکی يې نشته. د چا زړه ته چې دا خبره لاره وکړي، نو هغه به دوه ګټې وکړي. له يوې خوا به دا باور ترلاسه کړي، چې هر څه چې وررسېږي، هغه به په هر حال کې وررسېږي او د دې عقيدې له مخې به په دې اعتماد سره هلې ځلې کوي، چې زما هڅې اورومرو نتيجه ورکوي. هېڅ څوک هم دومره په زور کې نه دي، چې زما او زما د رزق ترمنځ خنډ جوړ کړي. رزق زما يو داسې حق دی چې پخپله د دې دنيا څښتن زما لپاره ليکلی دی. بيا څوک دی چې دا ليکلی تقدير

(c) ketabton.com: The Digital Library

رنګ کړي.

دا عقیده د انسان له زړه نه د مایوسي احساس رژوي. او ان د مسایلو په هجوم کې هم دا خبره کولی شي، چې یو څوک له مانه زما دنده اخیستلی شي، خو هېڅ څوک دومره زورور نه دی، چې زما تقدیر رانه واخلي.

One can take away my job. But no one has the power to take away my destiny.

۰۸۰- قناعت

د اسلام پیغمبرﷺ وفرمایل: «هغه کس بریالی شو، چې خدای ورته د اړتیا په اندازه روزي ورکړه او ده په دې روزي قناعت وکړ.» له دې ښکاري چې د بریا راز په شتو باندې قناعت کول دي، نه دا چې په نشت پسې د غم په تغره کېنو. په دنیا کې چې بنده هر کله د سمو اصولو له مخې د ګټې وټې هڅه وکړي، نو اورمرو دومره پیسې لاسته راوړي، چې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلو اړتیاوو لپاره یې بس شي. که انسان په شتو باندې راضي شي، نو د دې ګټه بنده د ذهني سکون په صورت کې ترلاسه کوي. خو سکون همېشه په قناعت کې وي، او د قناعت معنا ده، په شتو باندې خوشاله کېدل.

خو هغه شخص چې شتو ته په کمه سترګه ګوري او په نشتو پسې منډې وهي، هغه به هېڅ کله مطمئن نه شي. په دې چې په دنیا کې د شیانو هېڅ حد نشته. انسان چې هر څومره شیان هم ځان ته جمع کړي، بیا به هم ځیني شیان پاتې وي، چې دا حرص به ورکوي، چې زه باید دا شیان هم لاسته راوړم. په دې سره انسان تل د لا ډېرو په حرص کې سرګردانه وي. او همدغه ډول نارامه ژوند به تېروي، تر دې چې په همدې حال کې یې سترګې پټې شي.

۰۸۱- سوال نه کول

د اسلام پیغمبر وفرمایل: «تاسې له چا سوال مه کوئ. په

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې چې بر لاس تر ښکتني لاس نه ډېر غوره دی.» دا د غوره انسانیت لاربښوونه ده. غوره انسانیت دا دی، چې بنده په خپل ځان تکیه وکړي او له نورو څه ونه وغواړي.

غوښتل ساده خبره نه ده، د اخلاقي لوېدا نښه دی. څوک یې چې له نورو غواړي، ګواکې هغه په اسانه روزي ژوند کول غواړي. داسې انسان به د خیرات غوښتلو بیه دا پرې کوي، چې خپل استعداد ته به رشد ورنه شي کړای. د ده په شخصیت کې پټ ځواکونه به همداسې تر ایرو لاندې پاتې شي. د زیار او زحمت جذبه به یې سړه شي. او په هغه کمزوري به اخته شي، چې تن آساني یې بولي. د ژوند سمه طریقه دا ده، چې انسان په خپل ځان بروسه وکړي. خپل ځان له زیار او خوارۍ سره عادت کړي. په خپلو پښو د درېدو هڅه وکړي. او له ځانه نورو ته ورکوونکی جوړ کړي، نه له نورو اخیستونکی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۰۸۲- د تجارت لویه برخه

د اسلام پیغمبرﷺ وفرمایل: «تسعة اعشار الرزق فی التجارة» یانې د رزق نوې سلنه برخه په تجارت کې ده.» په دې حدیث کې د فطرت یو قانون بیان شوی دی. هغه قانون دا دی چې د خدای د تخلیقي پلان له مخې، په تجارت کې د رزق تر ټولو لویه برخه ایښودل شوې ده.

دا حدیث د هر انسان لپاره د امید خزانه ده. که انسان ته دنده ورپیدا نه شي یا په میراث کې خپل حقونه ور ونه رسېږي او یا له نورو لارو د ګټې وټې هیله ورسره نه وي، نو پکار ده چې تجارت پیل کړي. د تجارت له لارې به دی دومره ډېره شتمني لاسته راوړي، چې له بلې هیڅ لارې به یې هم نه شوی لاسته راوړلی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۰۸۳- د زحمت مړی

د اسلام پیغمبرﷺ وفرمایل: «الله تعالی له خپل هغه بنده سره مینه کوي چې د زحمت له لارې خپله مړی وګټي.» دا حدیث د زحمت د مړی ارزښت راته ښیي. په زحمت روزي ګټل ساده خبره نه ده. حقیقت دا دی چې د زحمت روزي د ټولو انساني ښېګڼو سرچینه ده. د زحمت مړی تر ټولو ډېره روا مړی ده. په زحمت سره خپله روزي ګټل انسان حقیقت لیدونی روزي. د زحمت مړی په انسان کې د ساده‌ګي مزاج پیدا کوي. د زحمت روزي له انسان سره د نورو په درک کولو کې مرسته کوي. د زحمت مړی انسان له تن آساني نه ژغوري. د زحمت مړی د شخصیت د تکمیل یوه مهمه لاره ده. که مجبوري نه وي، نو بیا هم انسان ته بویه چې د خپل ژوند لپاره د زحمت لاره غوره کړي او په هر حال کې خپل ځان له ارام طلبي وساتي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۰۸۴- په ژبې بندیز

د اسلام پیغمبرﷺ وفرمایل: «د انسان د دروغجنتیا لپاره همدا بسنه کوي چې هره اورېدلې خبره تر نورو ورسوي.» دا حدیث د وینا د ادابو یو ډېر مهم اصول راته بیانوي. هغه دا چې انسان ته پکار ده چې بې سوچه او بې فکره ونه غږېږي.

په اجتماعي ژوند کې بیا بیا ځلې داسې کېږي چې د نورو په خلاف مو ډېرې زیاتې خبرې تر غوږونو رارسېږي. تجربو ښودلې ده چې اورېدلې خبره چې بیا بیا ځلې کېږي، نو له یوې خبرې نه بیخي بل شی جوړ شي. تر دې چې خبره دومره هم بدلېدلی شي، چې یوه رښتیا خبره په دروغو واوړي. د همدې لپاره یوازې د اورېدو له مخې باید یوه خبره تکرار نه کړو. د ښې خبرې په تکرار او خپرولو کې کومه بدي نشته، خو که خبره بده وي، نو تر هغو پورې یې باید وړاندې ونه رسوو، چې د څېړنې په مټ مو ټوله خبره نه وي معلومه کړې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۰۸۵- د غيبت کفاره

د اسلام پيغمبرﷺ وفرمايل: «د غيبت کفاره دا ده چې د هغه چا لپاره د مغفرت دعا وغواړئ چې تاسو يې غيبت کړی دی.» غيبت دا دی چې د يو چا په نشتوالي کې د هغه بدي وويل شي.

غيبت د بدخواهي عمل دی. له بنده نه چې کله د غيبت غلطي وشي، نو پکار ده چې د چا غيبت يې کړی دی، د هغه لپاره د خيرخواهي يو کار وکړي. او د خير غوښتنې يوه لاره دا ده چې د هغه سړي په حق کې ښې دعاوې وشي. دا به د غيبت کوونکي له لوري په بدخواهي پسې د خيرخواهي معامله وي او گناهونه به يې ور ورژوي.

۰۸۶- جامع نصيحت

د اسلام پيغمبرﷺ خپل يوه ملگري ته وفرمايل: «ايا تاته

(c) ketabton.com: The Digital Library

جامع نصیحت وکړم؟ ویې ویل هو، اې د الله رسوله! رسول الله ﷺ وفرمایل، د خپلې ژبې ساتنه کوه.»

د ژبې د ساتنې معنا دا ده چې انسان چې څه وایي، نو په غور او فکر یې ووایي. داسې خبره دې نه کوي، چې د نورو زړونه پرې ازارېږي. له داسې خبرې چې په ټولنه کې بدي او فساد خپروي، په هر حال کې ځان وساتي. دا یو حقیقت دی چې زیاتره ټولنیزې بدی د ژبې له امله خورېږي. ژبه په خپل واک کې ساتل د ټولنیزو بدیو دروازه تړي او په ژبه واک نه لرل د ټولنیزو بدیو دروازه پرانیزي. دا د انسان سنجیدګي ښیي، چې بنده خپله ژبه همېش په ډېر پام سره وکاروي. د ژبې غلط استعمال دا دی چې سړی د نورو بدی بیانې کړي، له نورو سره زشتې خبرې وکړي، د نورو عیبونه ولټوي او په خلکو کې یې افشا کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۰۸۷- صبر او اعراض

د اسلام یوه لارښوونه صبر ده. په قرآن کريم کې بيا بيا ځلې په صبر تاکيد شوی دی. يو ځای يې فرمايلي چې «ولربک فاصبر» ياني د خپل رب لپاره صبر وکړه. همدا راز فرمايي چې صبر وکړئ او ستاسې صبر د الله لپاره دی. انسان چې کله صبر کوي، نو په ظاهر کې يې دا صبر د يوه انسان په مقابل کې وي، خو د خپل حقيقت په اعتبار دغه صبر د خدای له تخليقي پلان سره د مطابقت کولو په معنا وي.

خدای د دې دنيا نظام داسې هستولی دی چې دلته هر فرد ازادي ولري. د هر چا لپاره د سيالۍ ماحول پرانيستی وي. په دې اساس بيا بيا داسې پېښېږي چې يوه ته له بل نه شکايت پيدا کېږي. د يوه له لاسه بل ته زيان رسېږي. په داسې حالت کې په ناخوښو پېښو صبر کول د خدای په تخليقي طرحې رضا کېدل دي. د صبر د همدې اهميت له مخې خدای صبر د خپل ځان لپاره صبر کول ياد کړي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په قرآن کریم کې اعلان شوی دی چې هغه څوک چې صبر وکړي، بې حسابه اجر او انعام به ترلاسه کوي.

۰۸۸- یو طرفه زغم

د اسلام پیغمبرﷺ وفرمایل: «څوک چې په تاسې ظلم وکړي، تاسو ورته ښښنه وکړئ.» دا خورا د حکمت لارښوونه ده. ظلم د ظلم په ښنلو سره ختمېږي. د ظلم په خلاف ځوابي اقدام کول هیڅ کله ظلم نه ختموي.

د اسلام د پیغمبرﷺ دا وینا په اصل کې د پایله‌محور عمل (result oriented action) لارښوونه ده. که یو شخص د ظلم اقدام وکړي، نو مظلوم باید تر ټولو دمخه دا فکر وکړي، چې د ده اقدام باید داسې وي چې مظلومیت یې ورسره ختم شي، نه دا چې مظلومیت یې نور هم زیات شي. هرګوره چې یو مظلوم په دې ډول فکر وکړي، نو پوه به شي، چې ظالم ته ښښنه کول تر ټولو لوی انتقام دی. د ظالم

(c) ketabton.com: The Digital Library

هېرول د ظلم د ختمولو تر ټولو اسانه تدبير دی. ظالم معاف کول د مجبورۍ خبره نه ده، يو ډېر اعلی اخلاقي اصول دی. بنده چې کله ظالم ته ببښنه کوي، نو بايد د خپلواکې ارادې له مخې يې وبښي. د مجبورۍ له مخې يې معافول هم بې ارزښته دي او نه معافول يې هم بې ارزښته.

۰۸۹- د مخ ګرځولو تګلاره

په قرآن کريم کې ويل شوي چې له جاهلانو او ناپوهانو مخ وګرځوئ. په دې دنيا کې د بريالي ژوند لپاره دا خورا مهم اصول دی. دا حقيقت دی چې د نباتاتو په دنيا کې چې له ګلونو سره ازغي هم شته، همداسې په بشري دنيا کې د پوهانو په خوا کې په ناپوهو خلکو هم هر ځای ډک دی. هغسې چې د نباتاتو په دنيا کې بنده له ازغيو سره له نښتې پرته ګلونه ورشکوي، په همدې ډول به په انساني دنيا کې هم بنده له ناپوهو خلکو سره له ښکېلېدا پرته د خپل ژوند

(c) ketabton.com: The Digital Library

سفر لنډوي.

له ناپوهو خلکو سره په نښتې هېڅ ګټه هم نه شي برياله کېدلی. د همدې لپاره هوښياري دا ده چې کله انسان له کوم نادانه سره مخ شي، نو له پامه دې يې وغورځوي او خپله لاره دې وهي. د هيچا په وس کې نه ده چې د دنيا ټول احمقان ختم کړي. البته دا د هر چا په وس کې ده چې له احمقانو سره له نښتې پرته د خپل ژوند جوړولو ته دوام ورکړي. له احمقانو نه په مخ ګرځولو کې دا انديښنه نشته چې هغوی به لا زوړ به شي. اعراض يا مخ ګرځول اور مړ کوي، لمبې يې لا ډېرې نه وزياتوي.

۰۹۰- په صبر کې بريا

د اسلام پيغمبرﷺ وفرمايل: «پوه شئ چې بريا له صبر سره ده.» په دې حديث کې د صبر بې پناه ارزښت ښودل شوی دی. د دې حديث مطابق، صبر د ټولو پرمختګونو زينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده. په دې دنیا کې صبر کوونکی هیڅ کله ماتې نه شي خوړلی. اصلي نکته دا ده چې په دې دنیا کې هر انسان له لوړو، ژورو سره مخ کېږي. هر انسان بیا بیا ځلې له ناخوښو حالاتو تېرېږي. په داسې حالت کې زیاتره داسې کېږي چې انسان خپل همت له لاسه ورکوي. خپل ځان ماته خوړلی احساسوي. خو دا سمه خبره نه ده. حقیقت دا دی چې په دنیا کې د بریا امکانات دومره زیات دي چې هیڅ کله پای نه مومي. له یوې ناکامي وروسته تل بله کامیابي سترګکونه وهي. که انسان له لومړنۍ ماتې وروسته د صبر لمنه ټینګه کړي، نو ډېر ژر به پوه شي چې یوه بله بریا ورته ډېر نیږدې سترګې په لار ده.

۰۹۱- په واړه شر قناعت

د اسلام د پیغمبرﷺ یوه صحابي عمیر ابن حبیب وویل «څوک چې د یوه احمق کوچنی شر ونه زغمي، هغه به د

(c) ketabton.com: The Digital Library

احمق لوی شر ګالي.»

هغسې چې په دې دنیا کې هوښیار خلک شته، همداسې دلته ناپوه خلک هم شته. دا ناپوه خلک د خپلې ناپوهې له لاسه نورو ته یو نه یو تکلیف او کړاو ور رسوي. دا کړاو په پیل کې کوچنی کړاو وي. د دانشمندي تقاضا دا ده چې دا کوچنی تکلیف وزغمل شي. څوک چې پر کوچني تکلیف له ناپوه سره ښکر په ښکر شي، نو ناپوه ضد اخلي او نور ډېر کړاو هم رسوي. په دې حالت کې غوره خبره دا ده چې کوچنی تکلیف وزغمو، تر څو له لوی کړاو سره مخ نه شو.

۰۹۲- د زغم په مټ دفاع

مشهور صحابي عبدالله بن عباس وفرمایل: «د احمق د حماقت دفاع د زغم په وسیله وکړئ.» د صحابي د دې وینا مطابق، د دفاع یوه مناسبه طریقه دا هم ده چې د ځوابي دفاع لاره خپله نه شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دنیا کې بیا بیا ځلې داسې کېږي چې انسان له احمقانو سره مخ کېږي. د داسې احمقانو له شر نه د ځان ساتنې تر ټولو مؤثره لاره د تحمل لاره ده. د تحمل لاره د احمقانو احمقانه کړنې په ابتدایي مرحله کې شنډوي. خو که د ناپوهانو په مقابل کې د غبرګون لاره ونیول شي، نو د هغوی بدي نوره هم زیاتېږي، تر دې چې له وس او توان نه به مو هم ووځي.

۰۹۳- غوسه نه

یو سړی د اسلام پیغمبر ته راغی. ویې ویل، اې د خدای رسوله! ماته یو داسې نصیحت وکړئ، چې زما ټول ژوند ورسره سم شي. نبي کریم ﷺ وفرمایل: «غوسه مه کوه.» دا بې له شکه ډېر جامع نصیحت دی. دا یو داسې اصول دی چې که انسان یې خپل کړي، نو د ژوند ټولې چارې به یې سیخې شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصلي خبره دا ده چې انسان تل په ټولنه کې اوسي. او وخت په وخت له داسې تجربو سره مخ کېږي چې انسان پاروي او غوسه کوي یې. او کله چې انسان په غوسه شي، نو تر هغه وروسته یې په سینه کې د نفرت او انتقام اور لمبور کېږي. نو بنده د غوسه پاروونکي په خلاف یو انتقامي ګام اخلي او بیا هر انتقام یوه بل انتقام ته پوکی ورکوي. په دې ډول په انتقام کې د انتقام یوه سلسله شروع کېږي چې له تباهي پرته هیڅ ځای ته هم نه رسېږي.

په داسې حالت کې د خپل ژوند سفر په بریا سره لنډول د دې تقاضا کوي چې بنده د غوسې په څېر احساساتو باندې پښه کېږدي او منفي حالات هم په مثبت انداز ځواب کړي.

۰۹۴- د غوسې حل لاره

د اسلام پیغمبر ﷺ وفرمایل: «کله چې انسان غوسه شي، نو که ولاړ وي، ناسته دې وکړي. که غږېږي، نو غلی دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي.» د دې معنا دا ده چې انسان دې خپل حالت بدل کړي. د حالت دغه تبديلي به يې د غوسې د ختمېدو لامل شي.

غوسه يو اور دی چې په يوه ناخوښه خبره په انسان کې شغلې نيسي. غوسه انسان د تخريبي روش په خوا بيايي. انسان په تاوان اړوي. په داسې حالت کې د هوښياري نښه دا ده چې د غوسې په راتلو سره دې سمدستي د هغې د سړولو تدبير وګوري. د تدبير په مټ انسان خپله غوسه په څو دقيقو کې له منځه وړلی شي. خو که په خپل حال پرېښودل شي، نو انسان ته داسې تاوانونه اړوي، چې جبران به يې بيا هېڅ کله ممکن نه وي.

غوسه کېدل يوه طبيعي خبره ده. پخپله غوسه کېدل کومه بده خبره نه ده، بده خبره دا ده چې انسان په خپله غوسه کنټرول ونه لري. په غوسې نه برلاسي له خپله لاسه د ماتې خوړلو په معنا ده او له خپله لاسه ماتې خوړل بې له شکه تر ټولو بده ماتې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۰۹۵- له شیطان نه پناه وغواړئ

د اسلام پیغمبرﷺ وفرمایل: «شیطان ستاسې دښمن دی. نو هرکله چې تاسې داسې محسوسوئ، چې شیطان مو غولوي، نو ووایئ چې اللّٰهُمَّ اني اعوذبک من همزات الشیطان یانې اې خدایه! زه د شیطان له وسوسو نه تاته پناه دروړم.»

شیطان د انسان دښمن دی. شیطان غواړي چې انسان له سمې لارې بې لارې کړي. انسان ته ډول ډول وسواسونه وراچوي او له حقیقت نه یې د اړولو هڅې کوي. شیطان په سترګو نه ښکاري. په پټه په انسان برید کوي او انسان د دې شیطاني برید پر وړاندې بالکل بې وسه دی. له دې برید نه د ژغور یوازې یوه لاره ده او هغه له خدای نه مرسته غوښتل دي. د خدای وعده ده چې هرکله یو انسان د شیطان پر وړاندې خدای ته پناه وروړي نو خدای ارومرو پناه ورکوي. همدا د دې ستونزې یوازنۍ حل لاره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۰۹٦- زورور ځوک

د اسلام پیغمبرﷺ وفرمایل: «زورور هغه ځوک نه دی، چې په غیږنیونه کې خلک لاندې کوي، بلکې په متهو کې زورور هغه ځوک دی، چې د غوسې په وخت کې خپل ځان راتم کړي.» دا بې له شکه د بنده د زوروړتیا تر ټولو غوره معیار دی. په بدني مبارزه کې یو ځوک لاندې کول کومه لویه کارنامه نه ده، دا ډول لویه کارنامه خو یو حیوان هم کولی شي. د یوه انسان د زوروړتیا تر ټولو لویه نښه دا ده چې کله غوسه ورشي، نو په خپل ځان بشپړ واک ولري. له غوسې سره، سره د انسانیت له دایرې نه پښه ونه باسي، په خپلې غوسې برلاسی اوسي، نه دا چې غوسه پر ده برلاسې اوسي.

۰۹۷- په سختۍ کې اسانی

په قرآن کریم کې د فطرت له بیان شویو قوانینو څخه یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

قانون دا هم دی چې په دې دنیا کې له مشکلاتو سره اساني هم ملګرې ده (الانشراح) یانې له مشکلاتو وروسته نه، بلکې په خپله له مشکلاتو سره په خوا کې د اساني اړخ هم شامل وي. دا د فطرت ابدي قانون دی، هېڅ کله نه بدلېږي.

اصلي نکته دا ده چې په دنیا کې د مشکلاتو په پرتله د امکاناتو اندازه ډېره زیاته ده. که یو مشکل ایجاد شي او یو ځل کوم تاوان ورسېږي، نو له انسان سره ناهیلي نه ښایي. بلکې پکار ده چې خپله فکري قوه او وړتیا په کار واچوي. بنده چې فکر وکړي، نو پوه به شي چې په همدې وخت او همدې ځای کې د ده لپاره ګڼ نور امکانات هم پراته دي. د یوه فرصت په بایللو سره دی دوهم فرصت هم موندلی شي چې له دې فرصت نه په استفادې سره وړاندې لاره ووهي. په اوسنۍ دنیا کې د ژوند بهترین فورمول دا دی، چې ستونزې له پامه وغورځوئ او له فرصتونو استفاده وکړئ. هڅه وکړئ چې مخالف حالات د خپل ځان لپاره په موافقو

(c) ketabton.com: The Digital Library

حالاتو بدل کړئ. خپله ناکامي د لا ښو طرحو له لارې په بریا تبدیله کړئ.

د خدای په دې دنیا کې دا ممکن دی چې انسان د خپل عقل په مټ منفي په مثبت بدل کړي. دا امکان د هر هغه چا لپاره پروت دی چې همت ونه بايلي او د ناهيلۍ په وختونو کې هم هيله من پاتې شي.

۰۹۸- د اساني لارې انتخاب

د اسلام د پیغمبرﷺ میرمنه عایشه د پیغمبرﷺ د عمومي تګلارې په هکله وايي چې د نبي کریمﷺ په مخکې به چې دوه کارونه راغلل نو همېش به يې مشکل انتخاب پرېښوده او اسانه انتخاب به يې ورنیوه.

د دې معنا دا ده چې کله به پیغمبرﷺ د تشدد د لارې او سوله ییزې لارې په منځ کې یوه لاره غوره کوله، نو د تشدد

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاره به يې پرېښودله او سوله ييزه لاره به يې غوره كوله. دغه راز چې كله به يې د نښتې او تېرېدنې په منځ كې يوه لاره غوره كوله، نو تل به يې د نښتې لاره پرېښودله او د تېرېدنې طريقه به يې خپلوله. دغه راز د جګړې او سولې ترمنځ به چې د يوه انتخاب موكه وه، نو همېش به يې جنګ پرېښوده او سولې ته به يې غېږه وركوله.

همدا حكمت دی. د دې حكمت ګټه دا ده چې انسان له لا زيات وراني وژغورل شي او خپلې چارې په برياليتوب سره مخكې يوسي. په هره مسئله كې د دواړو تګلارو امكان وي. خو هوښياري هماغه ده چې ښېلګه يې زموږ د پيغمبر عليه السلام په ژوند كې ليدل كېږي.

۰۹۹- په ناخوښو كې خير

په قرآن كريم كې يو ځای د نصيحت په ژبه ويل شوي دي چې تاسې به يو شی بد ګڼئ او هغه به ستاسې لپاره ښه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي. او و دې شي چې تاسې به يو شی خوښوئ او هغه به ستاسې لپاره بد وي.

دا ايت د ژوند په ټولو چارو پورې تعلق نيسي. خلک عموما شيانو ته له ظاهري اړخه ګوري. هغوی د ظاهري راښکونتيا له مخې يو شی خوښوي. او هغه شی چې ظاهر يې دلکش نه وي، نو د خوښې وړ يې نه ګرځي او مخ ترې اړوي. خو د خپلې حقيقي پايلې له مخې دا طريقه درسته نه ده.

زياتره وختونه داسې کېږي چې يو شی په سترګو ښه نه ښکاري، خو د اصل حقيقت په اعتبار د انسان ګټه په هماغه شي کې وي. خو يو شی بيا په سترګو ډېر ښه ايسي، خو د اصل حقيقت په اعتبار هماغه شی انسان په بدو پايلو اړوي. په داسې حالت کې بنده ته پکار ده چې د ظاهر له مخې د شيانو په هکله پرېکړه ونه کړي بلکې د ژورو حقايقو له مخې شيانو ته وګوري او د هماغه له مخې پرېکړه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰۰- یوه دعا

د پیغمبر ﷺ یوه دعا په دې ټکو کې راغلې ده «اللّٰهُمَّ ارنا الحق حقا و ارزقنا اتباعه وارنا الباطل باطلا وارزقنا اجتنابه وارنا الاشیاء کما هی» یانې اې خدایه! ماته حق د حق په توګه راښکاره کړه او د حق د متابعت توفیق راکړه او باطل د باطل په توګه راښکاره کړه او له باطل نه د ځان ساتنې توفیق راکړه او شیان هغسې راته وښایه څرنګه چې دي.

په اوسنۍ دنیا کې تر ټولو ډېر اړین شی دا دی چې انسان عیني یا موضوعي فکرطرز ولري. په دې حدیث کې د همدې فکرطرز لپاره د دعا لارښوونه شوې ده. په دنیا کې انسان په داسې حالاتو کې اوسي چې زیاتره وختونه حق د باطل په شکل کېویني او باطل د حق په شکل کې. په دې دعا کې بنده خپل رب ته لاسونه لپه کړي دي چې له دې بې لارۍ نه یې وساتي او ده ته هغه لید ورپېرزو کړي چې شیان په خپل اصلي حالت (as it is) کې پرې ولیدلی شي. له سم

(c) ketabton.com: The Digital Library

فکر نه سم عمل زيږي او سم عمل همېش انسان د بريا په لوري رهبري کوي.

د دې پيغمبرانه دعا مطابق، هر انسان له دې فکري مسئلې سره لاس و گرېوان دی چې حق د حق په بڼه ونه شي ليدلی او باطل د باطل په بڼه. دا ستونزه د شرطي سازي له امله پيدا کېږي. هر انسان له پيدايښت وروسته په يوه چاپېريال کې رالويېږي او په ابتدايي کلونو کې د خپلې ذهني خامي له امله د چاپېريال اغېز په کې ريښې کوي. همدې ته شرطي سازي ويل کېږي. پوخ عمر ته له رسېدو وروسته هر انسان بايد دا کار وکړي چې خپل شعور متحرک کړي او د خپلې شرطي کېدا طلسم ماته کړي او غير شرطي سازي يې وکړي. خپل ځان د واقعيت مطابق د فکر کولو درجې ته ورسوي. د علم تر ټولو لويه گټه دا ده چې انسان باشعوره کوي او د خپل ځان غيرشرطي سازي ته يې تياروي. پاسنۍ دعا د همدې غيرشرطي سازي په بهير کې د ايمان عنصر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورزیاتوي.

پای

تبوک، سعودي عربستان

۱۵ فبروري، ۲۰۲۵

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library